

אתו רבים ומבטלי מחיצא

מ"מ ב[] אינם חיונים

Guide Guidelines:

Please help ensure that all Mekoros are placed, even if just the listing without the body text.

Bold the Source Heading - make effort to keep headings short. If **Bold** doesn't create the title use the "Heading 4" font

Italicize the instructions, if any are given.

Use *Title Font* for Titles to new sections

If inserting a PDF, be sure to place under the proper heading.

סוגי עירובין כב. משנה - כב: משנה

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף כב עמוד א

משנה. רבי יהודה אומר: אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים: אינו צריך. גמרא. רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרויהו: כאן הודיעך כוחן של מחיצות. כאן - וסבירא ליה? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים! - אלא: כאן ולא סבירא ליה. ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה, ורמי דרבנן אדרבנן. דתניא: יתר על כן אמר רבי יהודה: מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים - עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע. אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך. קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה, קשיא דרבנן אדרבנן! - דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא: התם - דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, הכא - ליכא שתי מחיצות מעלייתא. דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא; הכא - איכא שם ארבע מחיצות, התם - ליכא שם ארבע מחיצות.

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא. אמר ליה אביי לרב דימי: מאי טעמא? אילימא משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא ומחנתא דגדר מהך גיסא - בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא. דכולא עלמא נמי - מקיף אוקיינוס! דילמא מעלות ומורדות קאמרת! - אמר ליה: קרקפנא, חזיתיה לרישך בי עמודי כי אמרה רבי יוחנן, להא שמעתא. איתמר נמי, כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין חייבין עליהן משום רשות הרבים, לפי שאינן כדגלי מדבר.

בעא מיניה רחבה מרבא: תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, ורבים בוקעין בו, חייבין עליו משום רשות הרבים או אין חייבין עליו? אליבא דרבנן לא תיבעי לך, השתא ומה התם דניחא תשמישתיה, אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתיה - לא כל שכן. כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה, מאי? התם הוא דניחא תשמישתיה, הכא הוא דלא ניחא תשמישתיה - לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, או דילמא לא שנא? - אמר ליה: חייבין. - ואפילו עולין לו בחבל? - אמר ליה: אין. ואפילו במעלות בית מרון? - אמר ליה: אין. - איתיביה: חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין בזו - רשות הרבים לטומאה ורשות היחיד לשבת. מני? אילימא רבנן - השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתיה - לא כל שכן! אלא לאו - רבי יהודה היא! - לא, לעולם רבנן, ורשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה. - תא שמע: מבואות המפולשות בבורות בשיחין ובמערות רשות היחיד לשבת, ורשות הרבים לטומאה. בבורות סלקא דעתך? אלא: לבורות. רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה. מני? אילימא רבנן - השתא ומה התם דניחא תשמישתיה - אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה, הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן? אלא לאו רבי יהודה היא! - לא, לעולם רבנן, ורשות הרבים לטומאה

איצטריכא ליה. תא שמע: שבילי בית גילגול וכיוצא בהן רשות היחיד לשבת, ורשות הרבים לטומאה. ואיזהו שבילי בית גילגול? אמרי דבי רבי ינאי: כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוך לפני סרדיוט. מני? אילימא רבנן - השתא ומה התם דניחא תשמישתא אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתא לא כל שכן? - אלא לאו רבי יהודה היא! - אמר ליה: שבילי בית גילגול קאמרת - יהושע אוהב ישראל היה, עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא. כל היכא דניחא תשמישתא - מסרה לרבים, כל היכא דלא ניחא תשמישתא - מסרה ליחיד.

תד"ה חייבין, קשיא, דרבנן, דילמא

תוספות מסכת עירובין דף כב עמוד א
חייבין עליה משום רשות הרבים - וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש דליכא מחיצה.

קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה - קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שלש מחיצות דאורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחיצה דאי שתי מחיצות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומשני קסבר שתי מחיצות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון דאיכא שתי מחיצות שלימות.

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא - הוה מצי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה.

דילמא מעלות ומורדות קאמרת - ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחוצה לארץ חייב ואלביא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחוצה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז): קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה.

[וריתב"א ד"ה דילמא]

דילמא מעלות ומורדות קאמרת. פי' דמעלות ומורדות שבארץ ישראל אע"פ שהם רחבים י"ו אמה ובקעי בהו רבים אין בהם דין רשות הרבים.

סימן מב

בע"ה, א' ל"ו למב"י כ"א אייר עזרת סינאס, [ביום זה נלקחה נשמת
אמרי' השטימה, הגיעני השמועה ביום א' צה"ש שנת ה"ל]

**א) עירובין ל"ג א', ג' קרפיות כו' יש לשי' בשאר מילי המבואר
לעיל ל"ב צ' אי נפקותא זבה.**

שם נעשה כשיירא, נראה דג' קרפיות הפרוות זו לזו צמלאן,
אף שאין אחד משתמש בשל חברו כלום, נוחטין להן כל זורקן
דכחד קרפף חשיב, ואפי' עירוב אין לריבין כדון הי' ששצחו בערקלין
לעיל ע"ב א' דאפי' מחילות אינן מחלקות להן כל שאינן מגיעות
לתקרה, ואפי' דהתם דוקא משום דמחילות החיטונות המקיפות
את כלם, המה מחילות מגיעות לתקרה לכן המחילות החיטונות
מחבטן, הי' צאין כלל מחילות צניבין שהחיטונות מחברתן, ואפי' דנחלרות כה"ג, לא חשיבו כחד חלר, ואדרכה אורחין זע"ז משום
פרוץ צמלאו, ואסור לעלול צחלר כלום ששצחו צבית ד"א, הכא
שפירויות דרך עראי, חשיבו כחד.

**ב) שר"ע ס"ג ס"ג ד"א כשאניס פתוחים זל"ז יותר מי'
דא"כ כו' וגם המגופים אסורים, ע"י באחרונים דקאי
כשאמנעי מגופף ויחיד זבה כו' והחיטוני יותר מב"ם, והדברים
תמוכים דברייעצ"א התנה זה גם ברישא בחיטונים מגופפים, וע"כ
דכל שיש עשר הו"ל פרטה ולא אמרינן זבה דדורי גדולה בקטנה,
ולפ"ז בחיטונים מגופפים ואמנעי אינו מגופף גם האמנעי אסור
ציתר מב"ם כל שפתחו יתר מי', וכן צאמנעי מגופף והחיטונים
אינם מגופפים, ושנים צאמנעי, או שנים בחיטוני, כל שיש צפתחו יתר
מי', אין החיטונים נעשים שיירא, אמנם יותר נראה דבפרוץ י'
כלבו כקרפף אחד ונוחטין להן כל זורקן, ואף עירוב אין לריבין וכבר
הסתפק זבה המ"א אלא שלא קבע הדבר אבל נראה דדון אלו
הקרפיות כדון הי' ששצחו בערקלין, והתם כל שיש יתר מעשר אמות
שאין המחילות מגיעות לתקרה א"ל עירוב, כדמוכה ע"ע א' ש"מ
מחילות שא"מ לתקרה כו' ולא משני דמייירי צפרת יתר מי' ואינה
צמלאה, וא"כ הי' צפרוץ יתר מי' זה לזה כלבו כחד, והלכך
צאמנעי מגופף וחיטונים אינם מגופפים ויחיד זבה כו' כלבו מותרים
ציתר מב"ם, ומיכה המחבר צשו"ע ודאי לא ס"ל כן, אבל לדיוט
נראה דיש להקל.**

**ג) יש לשי' בני חלרות פתוחות זו לזו ולא עירבו צניבין ומחילות
האמנעית צניבה להחיטונות פרוץ מרובה, מי אמרינן כיון
דצ' מחילות פרוץ מרובה היו לה כרמלית ואין מעלעלין זב אלא
צד' או דלמא אין צ' הפרוות מנערפות, כיון דכאסור משום**

דמנע, מט שחופףן צונקן מנע"ת מנע"ת מי מנע"ת ד"ט
דחייב, נראה דודאי פטור דמה יושל שרבי"ר רואה פני עשרה,
מי"מ לא נח צרכי"י אלא צכרמלית ומכ ענין זה לחלר התחונות, ול"ע.
כ) **שם** חוד"כ לא או שמא כיון דזימנין כך קולא הו"א חומרת
כגון דנאסר צמקת צבת כו' ע"כ כונתם צנחוספו עליהן
דיורין צצבת כדאמר לעיל י"ז א' וע"י מש"כ ס"י ל"ד ס"ק י"א ול"ע
וע"ע ס"י כ"ד סק"ה.

סימן מג

**א) עירובין כ"ב צ' חוד"כ חלילמא, ושמא התם הוי חלילת
דרי"י כו' וכ"כ צסמוך דרי"כ דילמא, דמחילת שאינה
עשו"י בידי אדם מודו רבנן דחתו רבים ומצטלי מחילת, ולכאורה
קשה דהא לא שייך אהו רבים ומצטלי מחילתא אלא כשכרבים
צוקטין דרך פרוות המחילות או שדריסת רבים ע"ג המחילת,
וצבה כיון שהמחילות אינן חולץין כראוי צפני העוצרין צעלי מחילתיהו
אבל רבים הסובבים צשוקים וצרחונות תוך המחילות, לא מצטלי
מחילות לעולם, שהרי דלתות נעלות צלילה עושין ירושלים רבי"י,
אף שחוכה ס' צבוא וביא רובלת העמים, וא"כ אי"ו נמי סולמא
דזור הוי מחילת מעליתא וכן גידודי פרת אינן נדרסין וכן גידודי
אוקיינוס, ובריעצ"א כחב דלא חשיב מחילות אלא כל שרואה עצמו
תוך מחילות, ואפשר גם כונת ה"י כן, אלא שלדעת ברייעצ"א אף
צאין רבים צוקטין תוך המחילות לא חשיב מחילות, ולדעת ה"י כל
שצחק גדול כל כך שאין צני אדם עושין דוגמתו, אז אהו רבים
שצחק המחילות ומצטלי מחילות, ולפ"ז צביקף קטן אף צאין המחילות
עשויות צידי אדם, לא אמרינן אהו רבים ומצטלי מחילתא אף
לפי ה"י וכן משמע דמעלות ומורדות צבא"י נמי אינן עשויות צידי
אדם וכן צנילי צית גלגול, אלא כונתם מחילות שאינן נעשות צידי
אדם כדוגמתן, ול"ע.**

ב) שם צנמי איתביני חלר שהרבים כו' לעיל ו' צ' מבואר דמבוארות
המפולשין מהני ל"ה ולא אמרינן אהו רבים ומצטלי
מחילתא, אפי' דצרכי"ר רבים מצטלי מחילתא, ומבואר דלצעל
מחילתא צעיקן רבים העושין רבי"ר, אבל רשות שהיא כרמלית אף
אם נצעל מחילתיה, לא אמרינן זבה אהו רבים ומצטלי מחילות,
והו"א רבי"י מבי"ת [ואין לומר דמבוארות המפולשין ותיקן צנ"ה
לא הוו רבי"י מבי"ת, אלא שהחירו חכמים לעלעל כיון דמן החורב
הוא מקום פטור, ז"ל כדאמר כו' א' פשיעא אי לאו מחילת היא
היכי משחרי לי לעלעלין] ולפ"ז ל"ל דכל הני דמיייתי הכא, חלר,
ומבוארות המפולשין לצורות, ושצילי צית גלגול מייירי צרכי"ר צמורה,
וכא דלא משני דמייירי צדריסת רבים צעלמא ולא צשיעור רבי"ר.
דא"כ

תוס' עירובין דף ו: וזי תימא בכך

וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כו' - משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא ואם כן איירי ברה"ר גמורה רוחב
ט"ז אמות וקשה דלקמן בפירקין (ד' י'). אמרינן דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש, וי"ל
דמעיקרא ס"ד ודאי דמייירי ר' יהודה ברוחב ט"ז אמה אבל לפי המסקנא דמשני כיצד מערבין מבוארות המפולשות
הכי נמי היא דיתר על כן איירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז ובכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא ולא
קשה מירושלים דהוי רוחב ט"ז אמה ועי"ל דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש
ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרשות הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב ט"ז אמות ואורך רה"ר מהלכין דרך מבוי

/במקור יש ציור/ דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמות הוי רה"ר גמורה כיון דבשני צידי המבוי הוי רוחב ט"ז אמה כמו בין העמודים דאמר פ"ק דשבת (ד' ז.). דהוי רה"ר אע"ג דלא הוי ט"ז אמה אפי' למ"ד התם בין העמודים נידון ככרמלית היינו משום דעמודים הן זה שלא כנגד זה ולא ניחא תשמישתיה ולא דמי למבואות המפולשות דהתם רה"ר אינה עוברת במבוי אלא ששני רה"ר עוברות אצל הפתחים /במקור יש ציור/ וצ"ל לפי זה אע"ג דלר' יהודה לחי וקורה מהני מדרבנן ל"ג ולרוחב י"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג ל"ו וקסבר ב' מחיצות דאורייתא ולכך פריך מירושלים אע"ג דרחבה י"ו אמה כיון דחייבין עליה משום רשות הרבים מדאורייתא הוא הדין ברחבה י"ג דמדאורייתא אין חילוק ואם תאמר כיון דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמאי איצטריך למיתני בברייתא פרק קמא דשבת (ד' ו.). זו היא רשות היחיד גמורה אחריץ עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' כו' למעוטי דרבי יהודה דיתר על כן הא מדקתני ברישא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות שמעינן שפיר למעוטי דרבי יהודה דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר הואיל ואיכא ב' מחיצות ויש לומר דאי מרישא ה"א דטעמא דר' יהודה לאו משום שתי מחיצות אלא משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפירקין להכי איצטריך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה.

תוס' ו: ד"ה והאמר רבה

תוספות מסכת עירובין דף ו עמוד ב

והאמר רבה כו' - פ"ה דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד ומדמצריך לנעילת דלת אינו נראה לו שהיה מקשה לו דאיכא לאוקומא נמי בננעלת, ואם תאמר כיון דיש לו ב' מחיצות ושלישית בננעלת הוי ג' מחיצות ולקמן אמר דלכל היותר לב"ה שלש מחיצות דאורייתא ויש לומר לפירושו דהיינו דווקא היכא דאיכא ג' מחיצות גמורות הוו דאורייתא אבל הכא דשלישית ע"י דלת רביעית נמי צריך דלת ולר"י נראה דפריך משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי נעילה וכן אמר בסמוך דבברייתא לא מפרש בדברי ב"ה נעילה כמו בדברי ב"ש וא"ת והיכי פריך מר' יוחנן דאמר בפרק ב' דהוי אליבא דרבי יהודה דאמר אתו רבים ומבטלי מחיצתא ופליגי עליה התם רבנן ויש לומר דפריך כי היכי דלר' יהודה בשם ד' מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה וכן משמע בפרק שני (ד' כב.) דשתי מחיצות לרבנן כשם ד' מחיצות לרבי יהודה.

חזו"א שם אות ד

רמב"ם שבת פי"ז הל"ז

ביה"ל ריש סי' שסד ד"ה וה וא שננעלת

ביאור הלכה סימן שסד

והוא שננעלות בלילה - ואם לא היו נעולות וכ"ש צוה"פ לבד חייב חטאת לדעה זו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא והוא דעת הרי"ף והרא"ש והסמ"ג ועוד פוסקים שהביאו דברי ר' יוחנן להלכה ודעה שניה הוא דעת הרמב"ם ולהרמב"ם אפילו לא היו דלתות כלל כ"א צוה"פ ג"כ אין חייב חטאת דפסק כר' אלעזר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא כן כתבו האחרונים ואעפ"כ מדרבנן צריך דלת גם לדעתו:

[יציאות השבת עמ' קמא-קמה]

סימן י

מביא דעת הבית מאיר והמשכנות יעקב ומשנה ברורה
דהרי"ף והרא"ש סברי דאתו רבים ומבטלי מחיצה
ודלא כמו שנקט מרן החזון איש — מבאר דהרשב"א
והר"ן ורבינו אפרים וריב"ש והרז"ה והרמב"ן וספר
השלמה ובעל המאורות כתבו להדיא דדעת הרי"ף
דרבים מבטלים אפילו ד' מחיצות — וצ"ע על הבית
אפרים והחזון איש שכתבו דדעת הרי"ף דאין רבים
מבטלים מחיצה

הבית אפרים והחזון איש נקטו, דדעת הרי"ף והרא"ש דרבים לא
מבטלי מחיצה, היכא שיש ג' או ד' מחיצות מסביב. אמנם יש גדולי
אחרונים שכתבו להדיא דדעת הרי"ף והרא"ש דרבים מבטלי מחיצה
ובעי דלתות נעולות, הלא המה המשכנות יעקב והבית מאיר והמשנה
ברורה (סימן שס"ד) בביאור הלכה.

והנה דברי הבית אפרים והחזון איש צ"ע, דהרי בראשונים מבואר
להדיא דדעת הרי"ף לפסוק כרבי יוחנן דאתו רבים ומבטלי מחיצה
אפילו בג' או ד' מחיצות ובעינן דלתות נעולות, וכמו דאיתא בר"ן
עירובין (ו:) וז"ל: ולענין רה"ר גמורה, כתב הרב אלפסי ז"ל דקיימא
לן כר' יוחנן דבעינן דלתות נעולות, ואע"ג דר' אלעזר פליג עליה בפ'
פסין כר' יוחנן נקטינן דרביה דר' אלעזר הוה וכן דעת הגאונים עכ"ל.
וכ"כ הרשב"א (ו:) וז"ל: והרב אלפסי פסק כרבי יוחנן דרביה דר'
אלעזר הוה עכ"ל. הרי מפורש ברשב"א ובר"ן, דהרי"ף פסק כרבי יוחנן
ולא כר"א דאפילו בד' מחיצות אף דהוי עומד מרובה על הפרוץ, מ"מ
אתו רבים ומבטלי מחיצה, וכמו בירושלים אף שמוקפת חומה מסביב
מד' רוחות, מ"מ אתו רבים ומבטלי מחיצה. והנה הבית אפרים והחזון
איש כתבו דאף דהרי"ף והרא"ש הביאו מימרא דרבי יוחנן, לאו למיפסק
כוותיה דאפילו בד' מחיצות רבים מבטלים, רק להביא דוגמא בעלמא
לשני מחיצות דרבים מבטלים, אבל דבריהם צ"ע, דהרי הר"ן והרשב"א

לא רק שהביאו מימרא דרבי יוחנן, אלא כתבו להדיא, דדעת הרי"ף דהלכה כרבי יוחנן, ורבי יוחנן הרי קאי בירושלים שיש ד' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, ואעפ"כ רבים מבטלים המחיצות.

והנה הא דכתב הר"ן, שכן דעת הגאונים, שהלכה כרבי יוחנן דרבים מבטלים מחיצות, מפורש כן בחמדה גנוזה (סימן ע') בשם ר' שלום גאון וז"ל: מדינות ועיירות שאין בהם ס"ר או יש בהם ס"ר, ויש בהם חומה ודלתותיהן ננעלות בלילה, אין נעשות ר"ה ואין חייבים עליהם כרת וסקילה עכ"ל. חזינן דאף שיש לה חומה מסביב מד' רוחות צריך דוקא דלתות נעולות. וכן הוא בתשובת הגאונים (ס' ר"ט) בשם רב נטרונאי גאון וז"ל: והלכתא מדינות ועיירות שאין בהם ס"ר ואפילו יש בהם ס"ר, ויש עליהם חומה ודלתותיהן ננעלות בלילה, אין נעשית ר"ה ואין חייבין עליהם כרת וסקילה עכ"ל. חזינן מדברי הר"ן והגאונים דלא רק בשני מחיצות רבים מבטלים, אלא גם בד' מחיצות רבים מבטלים, דומיא דירושלים אף שמוקפת חומה צריכים דוקא דלתות.

וכן הוא במלחמות עירובין (כב.) דדעת הרי"ף דרבים מבטלים מחיצות וז"ל: וכן דעת רבינו הגדול שכתבה לדר' יוחנן בהלכות עכ"ל. וכן איתא בבעל המאור שם שכתב וז"ל: ומה שהשיב ה"ר אפרים לומר דרשות הרבים לא מעירבא אפילו בדלתות נעולות אין נראין דבריו, אלא כדברי הרי"ף עכ"ל. חזינן דפסקו כדעת הרי"ף דרבים מבטלים מחיצה ולכן צריכים דלתות נעולות, וכ"כ בארחות חיים ה' שבת (סימן רל"ד) דדעת הרי"ף דרגל הרבים מבטלת מחיצות העשויות ברה"ר רחב ט"ז אמה, בקיעת הרבים מבטלת כח המחיצות עכ"ל. הנה אף שהארחות חיים לא כתב להדיא דהרי"ף קאי אפילו בד' מחיצות, וממילא יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר דדוקא בשתי מחיצות רבים מבטלים ולא בד' מחיצות, מ"מ פשטות הדברים משמע דאיירי אפילו בד' מחיצות דומיא דירושלים, וכאידך ראשונים שכתבו דדעת הרי"ף לפסוק כרבי יוחנן אפילו בד' מחיצות דומיא דירושלים, דאל"כ הוי ליה לחלק בין שתי מחיצות לד' מחיצות.

דעת ספר המאורות וספר ההשלמה דרבים מבטלים
אפילו ד' מחיצות — וכתבו דכן גם דעת הרי"ף

בספר המאורות (רבו של רבינו מנוח) על עירובין (ז.) מבואר להדיא דהרי"ף סובר דאתו רבים ומבטלי מחיצות אפילו בד' מחיצות וצריכין דלתות נעולות וז"ל: כתוב בהשלמה, כל מבוי שאינו דרך כבוש לאנשי העיר כו' סגי בצורת הפתח כו', זהו לדעת הרי"ף ברשות הרבים דמעירבא בדלתות נעולות בלילה, ואע"ג דתנן במסכת פסח שני גבי ארבעה עשר שחל להיות בשבת כת ראשונה ישבה לה בהר הבית כו', דמשמע שלא היו יכולין להוציא הפסח משם, ולמה לא היו מערכין בה? איכא למימר ההיא בשלא היו דלתותיה נעולות בלילה, א"נ לאחר שנפרצו בה פרצות כו'. ועוד כתב [רבינו אפרים] דירושלים גופא בלילה הוא שאין חייבין עליה משום רה"ר, אבל ביום שאין דלתותיה נעולות חייבין עליה משום רה"ר אע"פ שדלתותיה נעולות בלילה, ובפרק מוציא תפילין מוכח כדעת הרי"ף וכן עיקר, וכן דעת הרב דודי (בעל השלמה) ודעת הרב אביו עכ"ל.

הנה מבואר להדיא בספר השלמה וספר המאורות, דדעת הרי"ף דירושלים אע"פ שמוקפת חומה צריכה דלתות נעולות בלילה, משום דאתו רבים ומבטלים אפילו ד' מחיצות, וכתבו, וכן עיקר. וכן חזינן מדברי רבינו אפרים הנ"ל שנקט בדעת הרי"ף דרבים מבטלים אפילו בד' מחיצות דומיא דירושלים וצריכים דוקא דלתות, רק דהרבינו אפרים חולק על דעת הרי"ף דדלתות נעולות בלילה לא מהני רק בלילה ולא ליום, משום דרק בשעה שהדלתות סגורות בטל דין רה"ר, ולא בשעה שהן פתוחות אף שסגורות בלילה.

והנה לא מצאתי כעת בשום ראשון שיכתוב דדעת הרי"ף דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, ומדבריהם נשמע דגם דעת הרא"ש דאתו רבים ומבטלי מחיצה, דהרי הרא"ש מביא מימרא דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, וכמו שהביא הרי"ף מימרא דרבי יוחנן, ואף שהביא הרא"ש משנה דפסי ביראות, ע"כ לאו לפסוק כרבנן, רק הביא המשנה כצורתו להודיע שאינו נוגע לנו בזמן הזה שאין לנו עולי רגלים. וצ"ע בדברי הבית אפרים והחזון איש שכתבו, דדעת הרי"ף דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה נגד כל ראשונים הנ"ל.

ועוד יש להעיר על דברי החזון איש שכתב דדעת הרא"ש דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, דהלא הטור (סימן שס"ד) כתב להדיא דדעת אביו הרא"ש דבעינן דלתות נעולות, וכ"כ שם הב"י וז"ל: ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן עכ"ל. משמע דסובר הרא"ש דאתו רבים ומבטלים מחיצה. אמנם הבית אפרים והחזון איש ע"כ יפרשו דהטור קאי דוקא בשתי מחיצות אז רבים מבטלים מחיצה, אבל בג' או ד' מחיצות אין רבים מבטלים מחיצה, אבל אין זה פשטות הדברים, דהרי הב"י מביא מימרא דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות חייבין עליה משום רה"ר דקאי בד' מחיצות, ובאתי רק לעורר.

ובאמת בקיצור פסקי הרא"ש [פ"א אות א'] השמיט לגמרי דינא דמשנה, דרה"ר העוברת בין הפסים, וכתב סתמא: התירו לבהמות עולי רגלים להוציא מן הכור לבין הפסין שהן סביב כד' זוויתיו, וכל אמה נוטה אמה לכאן ואמה לכאן אבל לעלמא לא התירו עכ"ל. משמע מדברי פסקי הרא"ש דדוקא באופן שאינו רה"ר מותרת לעולי רגלים, אבל אם רה"ר עוברת בין הפסים באמת לא מהני פסי ביראות משום דקי"ל כרבי יהודה דרבים מבטלים מחיצות, דאם לא כן למה לא כתב דפסי ביראות מהני אפילו ברה"ר, שהרי זה נוגע לנו לדעת אם רבים מבטלים ד' מחיצות ופסי ביראות.

והלום ראיתי בספר בריתי יצחק להרה"ג ר' יצחק בראנד שליט"א מעיר ציריך (שיצא לאור בשנת תשמ"ו) שביאר היטב ובאופן נפלא כל שיטת הראשונים בענין אתו רבים ומבטלי מחיצות, ומסיק להלכה דרובא דרובא דראשונים סברי דרבים מבטלים מחיצות, וגם מביא יותר מעשרים ראשונים שהזכירו מימרא דרבי יוחנן, דירושלים אילמלא דלתותיה חייבין עליה משום רה"ר. ונראה להוסיף דאם חזינן דהראשונים פסקו דדעת הרי"ף דרבים מבטלים מחיצות, מדהביא הרי"ף מימרא דרבי יוחנן, אף דהרי"ף לא פסק להדיא דהלכה כרבי יוחנן דרבים מבטלים מחיצות, א"כ מיניה נשמע דה"ה בדעת כל הראשונים הנ"ל שהביאו מימרא דרבי יוחנן, שבאו לפסוק כרבי יוחנן דרבים מבטלים אפילו ד' מחיצות דומיא דירושלים, והיה משמע דלא כמו שנקט החזון איש דאין הלכה כרבי יוחנן.

העולה מדברינו, דהרמב"ן, והרשב"א, ובעל המאור, והר"ן, ורבינו אפרים, והארחות חיים, והריב"ש, כתבו להדיא, דדעת הרי"ף דהלכה כרבי יוחנן דבעינן דלתות נעולות משום דאתו רבים ומבטלי מחיצה, וכן ס"ל בספר השלמה, ובספר המאורות לרבינו מאיר רבו של רבינו מנחם. וצ"ע על הבית אפרים והחזון איש שכתב דדעת הרי"ף דאין רבים מבטלים מחיצה.

דברי הרשב"א דחצר של רבים הוי רשות היחיד לשבת משום שהיא בבעלות איש פרטי — ונסתלק בזה הוכחת הבית אפרים והחזון איש דהרי"ף והרא"ש ס"ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצות

הנה אחת מעיקרי הראיות של הבית אפרים והחזון איש, דהרי"ף והרא"ש סברי לא אתו רבים ומבטלי מחיצות, היא משום שהביאו לדינא סתם משנה דמסכת טהרות (פ"ו) דחצר הרבים שנכנסין לה בזו ויוצאין בזו רשות היחיד לשבת, חזינן מזה דאין רבים מבטלים מחיצה, ולכך הוי רשות היחיד.

אמנם יפה תירץ בזה הרה"ג ר' אברהם וויינשטיין שליט"א מח"ס שמחת ישראל, דברשב"א עירובין (כב.). איתא וז"ל: הילכך ההיא מתני' דחצר הלכתא היא, ועוד דהא ודאי לר' יוחנן אפילו דבקיעת רבים מבטלת מחיצות, ה"מ בקיעה דרה"ר, אבל בקיעה דרבים בחצר דיחיד, א"נ דמבואות מפולשין לא עכ"ל. מבואר להדיא ברשב"א דחצר של רבים הוי רשות היחיד לשבת, משום דאיירי שהיא בבעלות איש פרטי, ואינה בבעלות בני רה"ר, ולכך חצר של רבים אף שרבים בוקעים בה הוי רשות היחיד לשבת. ולכאורה נסתלק בזה הוכחת הבית אפרים והחזון איש, דהרי"ף והרא"ש סברי לא אתו רבים ומבטלי מחיצות.

והנה חידושי הרשב"א על עירובין עדיין לא נדפס בימי הבית אפרים (נדפס פעם ראשונה בשנת תרנ"ה), וכן אותם אחרונים שנקטו כדעת הבית אפרים, ע"כ שלא ראו דברי הרשב"א, דחצר של רבים הוי רשות היחיד משום שהיא בבעלות איש פרטי. נמצא להלכה אף שהרי"ף

שיטת הרמב"ם

שבת פ"ז ה"ג, ה"י ומ"מ, הל"ג ומ"מ

רמב"ם הלכות שבת פרק יז
הלכה ג

והיאך מתירין מבוי מפולש, עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן, ומבוי (ב) עקום תורתו כמפולש.

רמב"ם הלכות שבת פרק יז
הלכה י

שני כתלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות מכאן (ט) ודלתות מכאן ואחר כך יעשה ביניהם רה"י, ואינו צריך לנעול הדלתות בלילה אבל צריך שיהיו ראויות להנעול, היו משוקעות (י) בעפר מפנה אותן ומתקנן להנעול, אבל צורת פתח או לחי וקורה אינן מועילין בהכשר רה"ר.

מגיד משנה הלכות שבת פרק יז
הלכה י

[נ] שני כותלים ברה"ר וכו'. שם (דף ו') ת"ר כיצד מערבין רה"ר וכו'. ושקלו וטרו בה אמר רב יהודה ה"ק כיצד מערבין מבואות המפולשין לרה"ר עושה צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן חנניא אומר ב"ש אומרים עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל ב"ה אומר עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן. אתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמאל אמר הלכה כחנניא איבעיא להו לחנניא ואלביא דב"ה צריך לנעול או אין צריך לנעול. ואסיקנא ראויות לינעול אע"פ שאינן ננעלות. ובהל"פ פסקו כרב דפסק כת"ק דמבואות המפולשין בצ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן סגי. וזה דעת רבינו כמ"ש בראש הפרק אבל ברה"ר גמורה צריך דלתות מכאן ומכאן. וכ"ד ההלכות. וסובר רבינו דלא בעינן ננעלות בלילה שכחן של מחיצות יפה דרבים לא מבטלו ליה וכדעת מי שאמר כן פ' עושין פסין (עירובין כ' כ"ב) וסובר שזו הסוגיא שאמרו לחנניא אליבא דב"ה וכו' היא משום דנפקא מינה לדידן בהכשר רה"ר ושערי דנהרדעא שהיו סתומים עפר ואמר להם רב נחמן פנו העפר כדי שיהיו ראויין לינעול שערי רה"ר גמורה היו. אבל בהלכות דבעינן ננעלות בלילה וכו"י ולא הביאו מסוגיא דצריך לנעול כלל. ודברי רבינו עיקר לפסוק דלא כר"י מכח ההיא דעושין פסין. והרשב"א ז"ל פסק כשמאל דמבואות המפולשין לרה"ר מכאן ומכאן צריך דלת מכאן ולחי או קורה מכאן. אי זה דלת אמרו דלת הראויה לנעול. ואינו צריך לנעול. ובהכשר רה"ר כתב כיצד הוא מכשירו עושה לו דלתות ננעלות בלילה והרי זה רה"י. עוד כתב ויראה לי שא"צ דלתות ננעלות מכאן מכאן אלא כל שיש כאן לחי או קורה ודלת ננעלת בלילה ה"ז רה"י שאין רה"ר אלא המסור לרה"ר בכל עת והואיל ויש לזה דלת ננעלת בלילה וחוסמת היא את העוברים שם בלילה אין זה רה"ר עכ"ל:

רמב"ם הלכות שבת פרק יז
הלכה לג

הזורק מרה"ר לבין הפסין חייב הואיל ויש בכל זווית מזווית מחיצה גמורה שיש בה גובה עשרה ויותר מארבעה על ארבעה והרי הרבוע ניכר ונראה ונעשה כל שביניהם רה"י, ואפילו היו בבקעה ואין שם ביניהם באר שהרי בכל רוח ורוח פס מכאן ופס מכאן, ואפילו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין לא בטלו (ט) המחיצות והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה והזורק לתוכן חייב, ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה ביניהן באר.

מגיד משנה הלכות שבת פרק יז

הלכה לג

[לג] הזורק מרה"ר לבין הפסין וכו'. (שם:) א"ר אלעזר הזורק לתוך פסי ביראות חייב והקשו פשיטא ותירצו לא צריכא דעבד כעין פסי ביראות בר"ה זרק לתוכו והקשו הא נמי פשיטא. ותירצו לא צריכא אף ע"ג דקא בקעי בה רבים ע"כ:

ומותר להשקות הבהמה ביניהן אם היה ביניהן באר וכו'. שם (כ"ב) במשנה רבי יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקת יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך. ובגמרא ר"י ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות דלא אתו רבים ומבטלי להו ואמרי שם דר"י אמר כאן ולא ס"ל דאיהו בעי דלתות ננעלות בלילה אבל רבי אלעזר ס"ל הכי ורבינו פסק כמותו:

פי"ד ה"א

רמב"ם הלכות שבת פרק יד

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור, איזו היא רה"ר מדברות ויערים ושוקים ודרכים המפולשין להן, ובלבד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה, ואי זו רה"י תל שגבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן, וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

פ"א עירובין ה"א ומ"מ

רמב"ם הלכות עירובין פרק א

הלכה א

חצר שיש בה שכנים הרבה כל אחד מהם בבית לעצמו דין תורה הוא שיהיו כולן מותרין לטלטל בכל החצר ומבתי לחצר ומהחצר לבתים מפני שכל החצר רשות היחיד אחת ומותר לטלטל בכלה, וכן הדין במבוי שיש לו לחי או קורה שיהיו כל בני המבוי מותרים לטלטל בכלו ומחצרות למבוי וממבוי לחצרות שכל המבוי רשות היחיד הוא, וכן הדין במדינה שהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים שיש לה דלתות וננעלות בלילה שכולה רשות היחיד היא, זה הוא דין תורה.

מגיד משנה הלכות עירובין פרק א

הלכה א

[א] חצר שיש בה שכנים וכו'. אע"פ שכבר נתבארו גדרי הרשויות ודיניהם מה שהוא מן התורה ומה שהוא מדבריהם. ראיתי להזכיר מהם מקצת בדרך קצרה. רשויות שבת שלשה דבר תורה. השנים רה"ר ורה"י והשלישי מקום שאינו לא רה"ר ולא רה"י ודינו דבר תורה שהוא מקום פטור שמותר לטלטל ממנו לרה"י וממנו לרה"ר. והרשות הזה הוא נחלק מדבריהם לשתי רשויות האחד הוא כרמלית רצוני לומר מה שנקרא כרמלית והשני מה שנקרא מקום פטור כמבואר פי"ד מהלכות שבת. וחכמים גזרו על כרמלית והחמירו בו לעשותו נכרי אצל רשויות אלו והחמירו שלא לטלטל בו אלא בארבע אמות כדין רה"ר. ודעת רבינו כמבואר פי"ז שכל מה שהוא רה"י גמור דבר תורה והוקף לדירה לא גזרו בו חכמים להצריך בו מחיצות יותר ולא החמירו במבואות אלא במבוי שהוא כרמלית דבר תורה ואז הצריכו לחי או קורה כנזכר שם. ודע שדיני הרשויות בהתחלק איכותן ומהותן נזכר שם אבל במה שהוא חוץ מהן ר"ל אם יש להן בעלים הרבה או אחד נזכר כאן. ומעתה אבאר דברי רבינו. ודין החצר מבואר בכמה מקומות ופשוט הוא:

וכן הדין במבוי וכו'. דע שדין תורה מבוי בלא לחי וקורה דין המבוי הזה כדין מקום פטור כמבואר פי"ז לפי שזה המבוי מבוי סתום הוא שהכשרו בלא לחי וקורה. ולפי זה רבינו היה לו לכתוב בכאן אפילו בלא לחי כיון שדבריו הם בדין תורה אלא שרבינו לא רצה להאריך לבאר בכאן מה שהחמירו חכמים בענין המחיצות מוסף על דין תורה ודי לו במה שבאר בהל" שבת וכאן באר ענין העירוב מהו ואינו תוספות במחיצות הרשויות וזה ברור בדבריו וכבר הארכתי בזה בפתיחת באור הלכות אלו:

וכן הדין וכו'. גם בזה לא דקדק רבינו בדין המחיצות לפי שאינו מקומו וכתב שיש לה דלתות ננעלות בלילה ופי"ז מהלכות שבת בדין שני כותלים ברה"ר וכו' נתבאר שם שדי בראויות לינעל אע"פ שאינן ננעלות ממש ושם מבואר דין זה בארוכה. וראיתי מי שהקשה על דברי רבינו ממה שקראו פרק המוצא תפילין (עירובין ק"א) כרמלית לירושלים שהיו לה דלתות ננעלות בלילה ואין זה כלום דהתם לאו דוקא כרמלית מפני המחיצות דודאי דינה כחצר אלא מפני שלא עירבו ואסור מדבריהם לטלטל מן הבתים למבואות קרי לה כרמלית וכן פירש"י ז"ל ומוכרח הוא:

ח'י המאירי עירובין כ. בא"ד והרשב"א

ואינו רה"י והשתא דאסיקנא כר' יוחנן הוורק מר"ה לבין פסי ביראות פטור משום דלא
 הוי רה"י ואתי רגל רבים ומבטל מחיצות עד דפסקינן כותיה דמצריך בירושלם נעילת
 דלתות דכאן הודיעך וליה לא סבי' ליה.
 והרשב"א¹¹⁰ יצ"ו תמה על הר"ם ז"ל שפסק¹¹¹ במחיצות כר' יוחנן דאתי רגל
 רבים ומבטל מחיצות עד שאין שום מדינה רה"י אלא בדלתות נעולות, ואפ"ה פסק¹¹²
 שהוורק לבין הפסין חייב, דאלמא דמחיצות מעלייתא נניהו והוי רה"י, והיאך איפשר
 לקיים דברים אלו שנראין כסותרין¹¹³ זה את זה. ואיפשר לתרץ¹¹⁴ שהר"ם ז"ל גריס
 לקמן¹¹⁵ בההיא דר' יוחנן כאן הודיעך וסבירה ליה, והיא גירסא הנמצאת בקצת ספרים¹¹⁶,
 ולשיטה זו אין צריך לסלוק הדרך של ר"ה, דלא אתי רגל רבים ומבטל ד' מחיצות אפי'
 כי הני הואיל ואיכא שם ד' מחיצות, ואע"ג דר' יוחנן גופיה אמ' דירושלם צריך נעילת
 דלתות¹¹⁷, התם הוא מפני שמבואות שבירושלם מפולשים היו והואיל וליכא אלא ב'
 מחיצות לא הוי רה"י, וכל שאינו רה"י גמורה אי בקעי רבים רגל רבים מבטל המחיצות¹¹⁸,
 מעלייתא, ושיטת רבינו הרי דהביטול הוא לגבי הרשות כמ"ש ביאורים י"ג והיינו דאמר לאו
 רה"י גמורה ופירושו דאינה רשות מעלייתא ולכן יש בכוחם לבטלה. 110 [לעיל בחידושי
 י"ב א']. 111 בפ"ד משבת ה"א. ובפ"א דעירובין ה"א, ועי' בפ"ו משבת ה"י ובכ"מ שם
 בשם תשובת הרשב"א, ועי' במש"כ בפ"ק ביאורים כ"ו ע"ש. 112 בפ"ו משבת הל"ג דחייב
 אפי' רבים בוקעים וכרבנן. 113 דהרי מפורש בגמ' דר' יוחנן דירושלים לא סבירא ליה
 כרבנן דפסין והיאך פסק הרמב"ם כתרווייהו. 114 כבר ביארתי בביאורים י"א פלוגתא דהני
 ב' גירסאות, ונראה דמש"ה לא רצה הרשב"א בתשובותיו לתרץ דהרמב"ם כגירסא זו השניה שהביא
 רבינו, משום דהרשב"א לעי' בפ"ק ו' ב' בד"ה אלא ראויות לנעול וכו' נקט בדעת הרמב"ם דלא
 בעינן נעילת דלתות לר"ה ודלא כר' יוחנן משום דר' יוחנן אויל כר' יהודה ואנן פסקינן כרבנן
 וכדס"ל לר"א ע"ש. ומזה מוכח דלהרמב"ם גירסת הגמ' כאן היא להודיעך ולא ס"ל, ולכן שפיר
 תמה להקשות דהרמב"ם פסק תרתי דסתרי. אבל רבינו לא ס"ל שם כהרשב"א ושפיר דיכול
 לאמר דגירסת הרמב"ם כאן וס"ל ושפיר פסק הרמב"ם כר' יוחנן, וכרבנן ועי' בפ"ק ביאורים
 כ"ו ע"ש. 115 [כ"ב א']. 116 [עיינן בבעל המאור ובמלחמות כאן]. 117 לפי מה
 שהביא רבינו לדברי הראב"ד דחצירות שאינן מסורין לרבים אין בקיעת רבים מבטלתן, אפשר
 היה לפרש בשיטת הרמב"ם דמטעם זה יש לחלק בין ירושלים לבין הפסין דשאני ירושלים דמסורה
 להילוך הרבים, ואילו בין הפסין מסור רק לתשמישי שתייה ולא מקרי מסור לרבים, ודלא כדס"ל
 לרבינו לעי' וכמש"כ בהערה 109, דזה מקרי מסור לרבים, וכן משמע לשונו של הרמב"ם בההיא
 דפסין, דכתב והרי הן כחצירות שהרבים בוקעין בהן, אמנם זה אינו דהרי הרמב"ם איירי גם כי
 עשה בר"ה כעין פסי ביראות דליכא כלל באר, ואיירי נמי סתמא גם בחו"ל דלא התירו כלל
 פסי ביראות וא"כ אינו מסור רק לשתייה אלא עומד להילוך בני ר"ה, ולשון חצירות דנקט זהו
 רק כדוגמא להלכה זו. ואגב אציין מה שיש להעיר בדברי הרמב"ם הנ"ל דכתב וז"ל ומותר
 להשקות הבהמה ביניהן אם היה ביניהן באר ע"כ, דלמה הוצרך לחזור על הלכה זו שכבר ביאר
 לעיל הל' כ"ז כל עינינה היאך הוא ההיתר דפסי ביראות. ועוד דמסתמת דבריו משמע דקאי בכל
 מקום גם בשאר ארצות דהרי הלכה זו דהוורק אבן לבין הפסין דחייב קאי בכל מקום שהוא, וע"ז
 מסיק דאם היה באר מותר להשקות הבהמה וזה ודאי תמוה דהרי כבר פסק בהל' ל', דלא התירו
 הפסין אלא בארץ ישראל ולבהמת עולי רגלים ועיינן בביאורים א' ולכאורה הלכה ל"ג סותרת
 להלכה זו וצ"ע. 118 יש לעיין מאחר דרבינו נקט בדעת הרמב"ם דגריס כאן וס"ל ולגירסא
 זו גריעי צוה"פ מפסין ולא מקרי שם ד' מחיצות ולדעת הרמב"ם צוה"פ בר"ה לאו כלום הוא
 וכמש"כ בביאורים י"א, א"כ למה הוצרך רבינו להוסיף דכל שאינה רה"י גמורה רגל הרבים
 מבטלת למחיצות בלא"ה נמי כיון דק"ל ב' מחיצות לבין דאורייתא ולשיטת הרמב"ם אפי' בג'
 מחיצות אינה רה"י. ונראה מזה דס"ל לרבינו דאי לאו דבקיעת רבים מבטלין להני ב' מחיצות
 נהי דאינה רה"י כיון דליכא מחיצות מ"מ גם ר"ה אינה, וכי היכא דבג' מחיצות להרמב"ם אף
 דיאנה רה"י מ"מ ודאי דגם ר"ה לא הוי, ה"ה נמי בתרי מחיצות בדין דלא הוי עליה שם ר"ה,

[קלט]

ות ברית
 טור, דלא
 טור, ומה
 לאי סוגיא
 ליכא דר'
 כר' יוחנן
 ביר' ומה
 כאן ולא
 אבל אפי'
 שם רבים
 דלעיל
 פלוגתא
 לא בעיא
 ומה אפי'
 מחיצות
 י"ג דאיכא
 ת דלתות
 ת גרשות
 וסבי' ליה
 קורה ומה
 זו הא אפי'
 ים בקיעת
 109, היכא
 טור ומה
 106
 10 לשון ה'
 באמרו לא
 ני פסין הו'
 ב' ומטעם
 ד' דיוסוף
 ואן דס"ל ב'
 צינו בס"ל
 חר דאנן לא
 מחיצות לר'
 דדעת רבנן
 ברין, ואפ"ה
 במקום שאין
 וכאן אין ה'
 שות ממש ה'
 אתי כפשוטו
 ועלייתא ומה

ביאורים לחידושי המאירי פרק ראשון אות כו

עירובין פרק ראשון כז

דרה"י תלוי במחיצות וכל שאינו ננעלות לאו תורת מחיצה עליהו, ואף דאית בהו צוה"פ אפ"ה לא מהני. ע"י רמב"ם פט"ז הט"ז, דבפרוץ מרובה לא מהני צוה"פ ע"ש. וכאן הרי ה"ה מפולש מעבר אל עבר, וע"ש במ"מ שכתב וז"ל, ודע דגם לרבינו יש צוה"פ דמועיל בפרוץ מרובה כגון ברוח ג' כמבואר בפ"ז ה"ג, נבי מבוי המפולש להכשירו לטלטל, ע"כ. וע"י במש"כ ביאורים נ"ג, ושפיר דע"י דלתות הראויות לנעול לא הוי רה"י אף דאיכא בהן צוה"פ. ומעתה ס"ל דנהי דלתות אלו לא משווין דלהוי רה"י מ"מ אהני להתיר לטלטל דכי היכא דמהני קורה להתיר המבוי, אעפ"י שהמבוי אינו רה"י מה"ת לשיטת הרמב"ם בפ"ז הט"ו ובשאר מקומות, ה"נ דאיכא הלכה דדלתות הראויות לנעול הוי היתר בר"ה זו, שאין עלה תורת ר"ה משום שאינה מסורה לרבים. ונמצא דהיתר לטלטל איכא בכמה גווני, א במבוי דג' מחיצות, נותר בלחי וקורה. ב במבוי מפולש, בצוה"פ ולחי וקורה. ג ובר"ה, בדלתות הראויות לנעול, ולפינן זה מהך אבולי דנהרדעא דמפרש דהיה ר"ה וכמש"כ בשם הגר"א, ומעתה אתי שפיר מה דהמ"מ לא הקשה כלל בההיא דפ"ד, משום דהתם איירי לענין דלהוי רה"י גמורה לחייב עליה, ודאי בעינן דלתות ננעלות, אבל ההיא דפ"א בעירובין אף דכתב הרמב"ם רה"י היא זה דין תורה, מ"מ קאי התם לענין היתר לטלטל, דכל דבריו של הרמב"ם התם לגבי טלטול איירי, ולכן שפיר כתב ע"ז המ"מ דלא דקדק הרמב"ם בזה דהרי לטלטול סגי בראויות לנעול, וכמש"כ בפ"ז. ונמצא דלענין פלוגתא דחגניא ות"ק במבואות פסק הרמב"ם כת"ק וזוהי ההלכה דפ"ז ה"ג, ולענין ר"ה כל שיש בה דלתות הראויות לנעול גם כי אינן ננעלות אין תורת ר"ה עלה, והדלתות מתירין לטלטל, אבל בכדי דלהוי רה"י גמורה מה"ת בעינן ננעלות בלילה. וזה דלא כר"י דס"ל דירושלים כל שאינן ננעלות תורת ר"ה עלה והייבין בה מה"ת, ואף שהן ראויות לנעול, וזהו מש"כ המ"מ בפ"ז ה"י דהרמב"ם דלא כר"י דר"י אויל אליבא דר' יהודא דרבים מבטלין מחיצות, ולפמ"ש"כ איכא עוד טעם למה לא פסק כר"י משום דר"ג דאבולי דנהרדעא חולק עליו וס"ל דבמה דראויות לנעול לאו תורת ר"ה עלה, ושפיר הוכשר הטלטול ע"י הדלתות הללו הראויות לנעילה, ונמצא דשיטת הרמב"ם היא הפוכה משיטת ר' אפרים שהביא רבינו לעיל, דהרי ס"ל לר"א דאפי' בננעלות עדיין דין

(כז)

ע"י בתוס' ו' ב' בד"ה והאמר וכו' דמשמע דגם הרי"י ס"ל כהרשב"א דדלתות לאו דוקא וסגי בדלת אחת וע"י בט"ז סי' שמ"ה, סק"ה. וכן ס"ל נמי להריטב"א. וע"י להלן שצינתי דברי הרשב"א דעבודת הקודש, אבל לא כן ס"ל לרש"י, וכן הרמב"ם, אלא סבירא להו דבעינן שתי דלתות. ונראה דזה תלוי בפלוגתא אחריתא, דרש"י והרמב"ם דס"ל דג' מחיצות אינו רה"י מה"ת מש"ה הצריכו שתי דלתות. אבל התו' והרשב"א דס"ל דג' מחיצות הוי רה"י מה"ת מש"ה ס"ל דסגי בדלת מצד אחד. ולפמ"ש"כ בסי' הקודם שיטת הרשב"א בדלת וננעלת בלילה, אין תורת מחיצה עליה ביום,

רשב"א עירובין ו: ד"ה אלא

אלא ראויות לנעול אע"פ שאין ננעלות. הרב אלפסי ז"ל פסק הלכה כרב דפסק כת"ק דלא מצריך דלתות משום דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי, ואע"ג דההוא מבוי דהוה בנהרדעא אצרכה דלתות דחשו לה לדשמואל התם אתריה דשמואל הוה, והרב ז"ל הביא ראייה מדאמר רבא לקמן גבי מבוי העשוי כנדל עושה צורת פתח לכולהו מחד גיסא דאלמא בצורת פתח סגי כת"ק,

אבל ר"ח ז"ל פסק הלכה כשמואל מדשקלי וטרי כל הני אמוראי בגמ' הכא אליביה אם צריך לנעול או אין צריך לנעול, וכן נראה כדבריו מדאמרי' לימא קסבר רב נחמן צריך לנעול לא ראויות לנעול אע"פ שאין ננעלות ולכאורה לימא קסבר רב נחמן לטעמיה דנפשיה קאמר ולא לטעמיה דשמואל בלחוד, וההיא דרבא דמבוי עקום מסתבר לי דאינה ראייה כ"כ דדילמא צדו האחד פתוח לכרמלית הוה דבכי הא כ"ע מודו דאינו צריך דלת כדאייתא בסמוך, וכן פסק הרמב"ם ז"ל כחנניה דמצריך דלת וראויות לנעול אע"פ שאין ננעלות, אלא שאני תמיה במקצת דבריו שכתב שצריך שתי דלתות וז"ל שכתב בהלכות שבת פרק י"ז "שני כותלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהם כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואח"כ יעשה רשות היחיד ואין צריך לנעול הדלתות אבל הדלתות צריך שיהו ראויות להנעול, היו משוקעות בעפר מפנה אותם ומתקנן להנעול אבל צורת פתח או לחי וקורה אין מועילין כלום בהכשר רשות הרבים" ע"כ, הנה שהרב ז"ל סובר שלא העמידו ברייתא במבואות המפולשין לרשות הרבים אלא משום הא דר' יוחנן הא לאו דר' יוחנן ברייתא אפילו ברשות הרבים גמורה כפשטה ואיזה ז"ל סובר שאין הלכה כר' יוחנן אלא כר' אלעזר תלמידו דקאי כרבנן בפ' פסין דאמר כאן הודיעון כחן של מחיצות כאן הודיעון וס"ל, כדאייתא לקמן בריש פ' עושין פסין, ואע"ג דר' אלעזר תלמיד אצל ר' יוחנן כיון דקאי כרבנן דר' יהודה כוותיה סבירא לן והלכך אפילו רשות הרבים מיערבא, ופסק נמי כחנניה דבעי דלת מכאן, אלא שאני תמיה למה הוצרך דלתות דהא לחנניה בדלת מכאן ולחי וקורה מכאן סגי ליה, ושמה הרב ז"ל סבור דהא דאמרינן הא בדלתות מערבא בשתי דלתות קאמר דלת מכאן ומכאן, ואי אפשר דהא לתרוצי לדחנניה הוא דאמרינן הכי ואלו כן אכתי תקשי לחנניה דאלו לחנניה לא בעי אלא דלת מכאן ולחי וקורה מכאן, ודלתות דקאמרינן רשויות דעלמא ודלתות דעלמא קאמרינן ומשום דבעי לאקשווי אדר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא שדלתותיה ננעלות בלילה נקט אינהו נמי דלתות וצ"ע:

ועוד צריך לי עיון במה שפסק דרשות הרבים גמורה מיערבא בלא נעילת דלתות כפשטה דברייתא, דהא משמע לקמן דבמבואות המפולשין לרשות הרבים בלחוד פליגי מדאמר רב יוסף משמיה דרב יהודה משמיה דרב מחלוקת בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן דאלמא לאו ברה"ר גמורה היא מתניתא אלא במבואות המפולשין לסרטיא מכאן ומכאן, והרב אלפסי ז"ל פסק כר' יוחנן דרביה דר' אלעזר הוא, ומתניתא לאו ברשות הרבים גמורה, והא דרב יוסף משמיה דרב יהודה משמיה דרב נ"ל ראייה גמורה וכמו שכתבתי, ואולי מה שכתב שני כותלים ברה"ר והעם עוברים ביניהם היינו מבואות המפולשין לרשות הרבים, וכן נראה ממה שכתב בפ"א דעירובין מדינה שהיא מוקפת חומה גבוה עשרה טפחים שיש לה דלתות ננעלות בלילה כולה רשות היחיד היא זהו דין תורה עכ"ל דאלמא נעולות בעינן כר' יוחנן:

אבנ"ז סי' רסה אות ד-ה

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן רסה

ד) אך נראה דהרמב"ם תירץ קושיית התוספות בפרק קמא (דף ו' ע"ב) דיבור המתחיל והאמר דמה מקשה הש"ס מר' יוחנן דסבירא לי' כר' יהודה. לדידן דקיימא לן כרבנן. וניחא לי' לרמב"ם על פי הש"ס בפרק תולין (שבת) דף קל"ח ע"א) מי איכא מידי דמר מחייב חטאת ולמר שרי לכתחילה. ולכאורה קשה הא ר' יהודה אמר אם הי' דרך רבים מפסקתן יסלקנה לצדדין ומחייב חטאת אם לא סלקה לצדדין כדאמר ר' יוחנן בירושלים חייבין כו'. ורבנן אומרים אין צריך ומתירין לכתחילה. וצריך לומר בעולי רגלים הקילו כיון דמותר מן התורה. ולר' יוחנן דמחייב חטאת לא מהני כלל טעמא דעולי רגלים. ועל כן מקשה הש"ס שפיר דכיון דלר' יוחנן חייב חטאת איך מתיר חנניה לכתחילה. ועל כן בפרק י"ד שיהי' רשות היחיד גם מדרבנן כתב נעולות:

ה) ותדע דכתב שם גם כן מוקפת לדירה. והיינו שיהי' רשות היחיד מדרבנן. ובעירובין שכתב נעולות וסיים זה דין תורה. הא כתב הרב המגיד דמשום שאינו במקומו לא דקדק בדין המחיצות. ובפרק י"ז שכתב שני כותלים ברשות הרבים והעם עוברים ביניהם אין צריך לנעול הדלתות בלילה אפילו מדרבנן. הוא לפי מה שכתב רש"י (דף כ' ע"א) דרך הרבים מפסקתן שאין שם דרך אלא זה עיין שם. מבואר דסבירא לי' דאין רבים מבטלין בשיש להם דרך אחר. וע"כ שני כותלים ברשות הרבים היינו באמצע רשות הרבים ויש לרבים דרך גם כן בצידי החיצון של הכתלים מזה ומזה. בכהאי גוונא לא אתי רבים ומבטלי' והדין כמו דהוה סבירא לי' לש"ס אליבא דחנניא אי לאו דמקשה מדר' יוחנן:

בקיעת רבים או בקיעת רה"ר ורה"ר המתקצר

רשב"א כב. בא"ד וקי"ל

חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף כב עמוד א

וקי"ל כר' יוחנן ואע"ג דר' אלעזר תלמידו חלק עליו ואמר כאן הודיעוך וס"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב, ועוד דמדקמקשה מהא דר' יוחנן להדיא לעיל בפ"ק על ההיא ברייתא דכיצד מערבין רה"ר שמע מינה דהכין הלכתא, ומיהו הא דאמר ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטלת מחיצות הני מילי מחיצות העשויות ברשות הרבים ויש ביניהן רחב שש עשרה אמה ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה שדומה לדגלי מדבר דכיון דבקעי בהו רבים אתיא בקיעת הרבים ומבטלת כח המחיצות והרי הוא רה"ר כמות שהיתה, והיינו טעמא דירושלים, אבל מבואות המפולשין אפי' לרשות הרבים ואע"פ שהשערים מכוונים זה כנגד זה אין הילוך הרבים מעכבת, ובצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן סגי לי' וכדאוקימנא ההיא דכיצד מערבין רה"ר דמבואות המפולשין לרה"ר קאמר ומשום ההיא דר' יוחנן אוקימנא לה בהכין אלמא אפילו לר' יוחנן סגי לי' בהכין ולא בעינן דלתות ננעלות, וכ"ש אם לא היו שערים מכוונים זה כנגד זה שאינן דומין לדגלי מדבר, והיינו מבוי עקום דאוקי רב חנן בר רבא [ו א] בדבקעי בי' רבים ואפ"ה סגי לי' אפילו לרב בצורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן וכ"ש לשמואל דלא בעינן אפילו צורת פתח וקי"ל כרב דאלמא בכי הא לא מבטלא לי' בקיעת הרבים:

עירובין ו: תד"ה כי תימא

וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כו' - משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא ואם כן איירי ברה"ר גמורה רוחב ט"ז אמות וקשה דלקמן בפירקין (ד' י.) אמרינן דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש, וי"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דמיירי ר' יהודה ברוחב ט"ז אמה אבל לפי המסקנא דמשני כיצד מערבין מבואות המפולשות הכי נמי ההיא דיתר על כן איירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז ובכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא ולא קשה מירושלים דהוי רוחב ט"ז אמה ועי"ל דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרשות הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב ט"ז אמות ואורך רה"ר מהלכין דרך מבוי /במקור יש ציור/ דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמות הוי רה"ר גמורה כיון דבשני צידי המבוי הוי רוחב ט"ז אמה כמו בין העמודים דאמר פ"ק דשבת (ד' ז.) דהוי רה"ר אע"ג דלא הוי ט"ז אמה אפי' למ"ד התם בין העמודים נידון ככרמלית היינו משום דעמודים הן זה שלא כנגד זה ולא ניחא תשמישתיה ולא דמי למבואות המפולשות דהתם רה"ר אינה עוברת במבוי אלא ששני רה"ר עוברות אצל הפתחים /במקור יש ציור/ וצ"ל לפי זה אע"ג דלר' יהודה לחי וקורה מהני מדרבנן ל"ג ולרוחב י"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו וקסבר ב' מחיצות דאורייתא ולכך פריך מירושלים אע"ג דרחבה י"ו אמה כיון דחייבין עליה משום רשות הרבים

מדאורייתא הוא הדין ברחבה י"ג דמדאורייתא אין חילוק ואם תאמר כיון דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמאי איצטריך למיתני בברייתא פרק קמא דשבת (ד'ו.) זו היא רשות היחיד גמורה אחריץ עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' כו' למעוטי דרבי יהודה דיתר על כן הא מדקתני ברישא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות שמעינן שפיר למעוטי דרבי יהודה דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר הואיל ואיכא ב' מחיצות ויש לומר דאי מרישא ה"א דטעמא דר' יהודה לאו משום שתי מחיצות אלא משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפירקין להכי איצטריך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה.

ריטב"א כב. ד"ה ורבנן

חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף כב עמוד א

דרבנן אדרבנן לא קשיא התם גבי פסי ביראות איכא שם ד' מחיצות אבל הכא במבוי דר' יהודה אין בו שם ד' מחיצות. פי' דאי משום קורה או לחי אפילו למאן דאמר שהם משום מחיצה לא חשיבי להו שם מחיצות חשובות לענין זה ואפילו בצורת פתח נמי לא חשיבא מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שתי אמות עומדין... וקיימא לן כר' יוחנן, חדא דר' אלעזר תלמידו הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב, ועוד דסוגיין כר' יוחנן אזלא כדכתיבנא לעיל, הילכך אי אפשר לערב רשות הרבים (או) [אלא] כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שפעמים בוקעים בה רבים כעין מבואות המפולשין לרשות הרבים דבכי הא מיערבא בצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן או בדלת מכאן [אע"פ] שאינה ננעלת, הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהיה רחבה ט"ז אמה או פחות אין מערבין אותה אלא א"כ יש בה לרוח אחד מפילושיו דלת הננעלת ממש בלילה.

מג"א סי' שסג סק"מ

מגן אברהם סימן שסג

מ (פמ"ג) (מחה"ש) הוי כמחיצה. ולפי מ"ש סכ"ט בשם התו' צ"ל דלא בקעי בו רבים שאל"כ אתי רבים ומבטלי מחיצתא כיון שאינה עשויה בידי אדם ואפשר דלא מקרי רבים פחותים מס' רבוא וכמ"ש סי' שמ"ה ס"ו וכ"מ דעת הפוסקים שסתמו בזה:

חזו"א סי' קח אות יב

<http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=14336&hilite=b1f4df4c-0ce5-401a-b10a-3ffdf1a523b0&st=%D7%97%D7%96%D7%95%D7%9F+%D7%90%D7%99%D7%A9&pgnum=301>

(יב) ודין ביטול מחילת לא נאמר בגמ' אלא צרה"ר, דהא דתנן
כ"צ אי דרך הרבים מפסקתן היינו רה"ר כמצואר שבת
ו' צ' דאמרינן רה"ר גמורה למעוטי הא דר"י דכשעוברת צין הפסין
אינה רה"ר גמורה, וכן האי דמלריך דלתות נעולות היינו צרה"ר
כדאמר אלמלא דלתותיה נעילות כלולה חייצין עניה משום רה"ר,
והכי אמרינן לעיל ז' ורה"ר מו' מיערצא כו' והכי מסקינן דמצוי
מהני ל"י ל"ה א"ע"ג דצרה"ר לא מהני ל"ה דאתו רבים ומצטלי
ל"י וכי היכי דמחילה העשו"י ציד"א צו"ה אינה מתצטלת אלא
ברשות הרבים ולא צמצוי, ה"ג מחילה ציד"ש אינה מתצטלת אלא
צרה"ר וכל הני רבים דהזכר בגמ' כ"צ צ' היינו רה"ר ממש והרי
מסקינן התם בשבילי צית גלגוג דהוי רה"י משום שמסקן נידוד
וא"ע"ג שהן שביל לעוברים יחידים מ"מ אינן מצטלין מחילת, וכן
פשוט צ"י הפוסקים, והמ"א ס"ס שס"ג כתב דלדעת הפוסקים
דצעינן ס' רצוא ה"ה לענין ביטול מחילות, וכן מסתבר אלא שאין
כן דעת האו"י וכמש"כ צש"ל, ואין זה דבר חדש שכבר היבא דעת
זו בהג"א פ"ק דעירובין ס"י ה', וכמש"כ לעיל ס"י י' ס"ק ע' ומ"מ
צעינן שיהא רה"ר גמורה, אלא שתנאי ס' רצוא הוא נלמד מדגלי
מדבר ואמרינן נהי דלענין דין רה"ר צעינן תנאי זה אבל לענין
ביטול מחילות סגי צמה שהוא מעבר לרבים כשיעור שאר רה"ר אף
שאין עוברין צו ס' רצוא, ומיהו כל הפוסקים שסחמו צזה נראין דברי
המ"א דצעינן רה"ר גמורה ולפיכך סחמו, ומש"כ האו"י דמסתמא
לא איירי צס' רצוא, תימא דהא שבת ו' צ' אמר למעוטי הא דר"י
דרה"ר גמורה העוברת צין הפסין לאו רה"ר היא וכיינו ע"כ
צס' רצוא.

מהר"ם במרדכי ס' תקט

מהר"ם במרדכי ס' תקט בא"ד ופסק ר"י

מרדכי מסכת עירובין פרק הדר

ופסק ר"י מכאן דאותם יהודים יחידים הדרים בכרכין המוקפין חומה שיש בהם מחיצות גמורות ודלתותיהן נעולות
בלילה דאינם צריכין לשכור ואפילו הם הרבה ישראלים בבית אחד שרי לטלטל בכל העיר כיון דליכא שני ישראלים

בשני בתים אוסרין זה על זה ומיהו מה שכתב ר"י ודלתותיהן נעולות בלילה ל"נ לרבינו מאיר דאפילו אינן נעולות נמי דאפילו מאן דמצריך נעילה בלילה פ"ק [דף ו ב] ה"מ ברה"ר עצמו או במבואות המפולשין לרה"ר אבל לדידן דלית לן רה"ר לא בעו נעילה דאפילו בסרטיא מכאן ובקעה מכאן אמרינן לעיל דברי הכל עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן ולא בעי נעילת דלת וא"כ ה"ל הכרך כמו חצר של רבים ופשיטא דחצר של רבים וישראל אחד דר שם א"צ לשכור דלא פליג בין חצר קטנה לגדולה. פסק רבינו מאיר בשני יהודים הדורים בכרך אחד שאין די בזה שקונין רשות מן השר לערב אלא צריכין לשכור מכל אחד כדאיתא בפירקין האחין והשותפין הדורים בחצר בזמן שהן אוכלין משל אביהם שהן מקבלי פרס אין צריכין לערב אבל אוכלין משל עצמן אע"פ שדורים בבית אביהם צריכין לערב אף כאן אע"פ שקנו רשות השר הואיל שאינם מקבלים פרס מן השר כלומר שאינם אוכלין משלו צריכין לשכור מכל אחד ואחד:

דלתות

שו"ע סי' שסג ס"ב (עם טור ב"י ד"מ ומ"ב)

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שסד
סעיף ב

(ה) ב רשות הרבים ב' עצמה אינה ניתרת (ו) ב) אלא בדלתות, * והוא (ז) שננעלות בלילה. (ח) ויש אומרים אע"פ שאין ננעלות אבל צריך שיהיו ראויות לינעל, שאם היו משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לינעל. * ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשובה כולה כחצר אחד ואין מבואותיה צריכין תיקון.

פמ"ג א"א שם סק"ב

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן שסד

ב רה"ר. עיין מג"א, המ"מ פי"ז ה"י מה"ש יע"ש בשם הרשב"א ז"ל ועב"י כאן משמע לכאורה כן ומ"ש כאן דלתות דעלמא קאי וגם לי"א בראוין לנעול בעינן דוקא ב' דלתות ואנן קי"ל כדיעה א' נעולות דוקא וי"ל דלת א' סגי בננעל בלילה ועט"ז שמ"ה אות ה' והתו"ש שם השיגו מכאן ואין הכרע בביאור מהמחבר וכמ"ש. ועיירות שלנו שמתקנין בצ"ה יש לעיין במכוונין ממש השערים ורחבים הרבה ומיהו י"ל דסומכין האידינא לית לנו רה"ר. ועד"מ וכאן לא הגיה משמע דפוסק כדיעה א' ועס' שמ"ה ס"ז ומ"ש בד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה במפולש ממש רה"ר אע"ג דלא הוה רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות יע"ש:

שער הציון סק"ט

שער הציון סימן שסד

(ט) ועיין בדרכי משה, וכאן לא הגיה אדברי המחבר, משמע דחזר מזה [פרי מגדים]:

ט"ז סי' שמה סק"ה ומ"ב שם ס"ק כ"ב

ט"ז אורח חיים סימן שמה

(ה) (פמ"ג) ואין דלתותיו נעולות. נראה דאם דלת א' נעול מבטל ג"כ ר"ה כיון דלא הוה מפולש:

משנה ברורה סימן שמה

(כב) נעולות - מלשון זה משמע דאם לא היו נעולות ממש אע"פ שראויות לנעול לא נתבטל ע"ז שם ר"ה והוא כדעה ראשונה המובא לקמן בסי' שס"ד ס"ב ע"ש:

שו"ת אבני נזר סי' רסז אות ב-ה [ורסח אות ה ורעג אות יח ורעו אות ו ורעה אות ט ורעט אות ו]

(ב) ואומר אני אפילו לפי פירושו אין מקום להחמיר רק אם לפי דת המדינה יש רשות לרבים להתאסף בכל זמן ואפילו בלילות. וכשם שלא מקרי סרטיא רק אם מסור לרבים לעבור כלשעה אפילו בלילות. כן בפלטיא לא נקרא רשות הרבים רק אם מסור לרבים כל שעה להתאסף לסחורה. ואיני יודע אם כן הוא:

(ג) ועיקר פירושו הגם שדבר חכמה אמר יש עלי' כמה תשובות. הא' דרשב"א לפי שיטתו כתב דדלת אחת ננעלת סגי שמונע את הרבים מלעבור משער לשער. ואם טעם הדלתות שאין ננעלות לרמב"ם משום שראוי לחסום הרבים למה הצריך דלתות מכאן ודלתות מכאן. בהדלתות מצד אחד סגי. אלא ודאי טעם הדלתות משום מחיצה על כן הצריך דלתות משני צדדים, או כדי שיהי' שם ארבע מחיצות. ולא יוכלו הרבים לבטל המחיצה. וכדעת אבן העוזה. או דרמב"ם לטעמי' ד' מחיצות דאורייתא. ומכל מקום מוכח דטעם הדלתות משום מחיצה:

(ד) הב' שאם כדבריו דסתם מדינה יש בה פלטיאות. אם כן מה מקשה הש"ס (דף ו') וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא בדלתות מיערבא והאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותי' נעולות בלילה כו' ופירשו התוספות דהקושיא הי' מדחנני' לא בעי שיהי' נעולות. ואימא משום דירושלים יש בה פלטיאות על כן בעי שיהי' ננעלות כדי שיהי' מחיצה. ואי כפירש"י שהקושיא מדחנני' לא בעי אלא דלת אחת גם כן קשה כנ"ל דלחסום העוברים די בדלת אחת וכדברי רשב"א הנ"ל. אבל ירושלים דיש בה פלטיאות צריך לעשות מחיצה. והא קיימא לן ד' מחיצות דאורייתא לרמב"ם [מיהו הא יש ליישב לפי מה שכתבו התוספות (דף כ"ב ע"א) דהי' לירושלים צורת הפתח דהוי כמחיצה. והא דצריך דלתות ננעלות משום דר' יוחנן סבירא לי' כר'הודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא. וכיון דמוכח מדחנני' דמשום דראוי לחסום הרבים לא חשיב רשות הרבים. הכי נמי לא חשיב רבים בוקעים במקום המחיצה. שהרי ראוי לחסום שלא יעברו. ושוב סגי בצורת הפתח מן התורה אפילו לפלטיא ודו"ק]:

(ה) ועיקר הסברא אינה מחוורת לי. שהרי כתבו התוספות סוכה (דף ד' ע"ב) דמחיצות שבת למנוע רגל רבים. ואם כן דלתות ננעלות בלילה כשם שמועילות לסרטיא משום שמונע רגל רבים בלילה ולא חשיב רשות הרבים. כמו כן יועילו לפלטיא שיחשב מהאי טעמא מחיצה שמונע רגל רבים והרי מחיצה דשבת למנוע רגל רבים כנ"ל. אך דברי רשב"א נכונים. דמה שננעלות בלילה על ידי בני אדם לא יועיל להחשב מחיצה מבעוד יום דעכשיו אין כאן מחיצה אף ללילה. רק להפקיע מתורת סרטיא מהני. דמכל מקום אינו מסור לרבים לעבור בה בלילה. ואפילו לא הי' שום דלתות רק שכך החק שבליילה אין רשאים לעבור לא הי' עליו תורת רשות הרבים. וכל זה בדין רשב"א בדלתות ננעלות בלילה. אבל דלתות שאין ננעלות אם תמצא לומר דמבטל מתורת רשות הרבים משום דראוי לחסום את הרבים העוברים. מהאי טעמא יחשב מחיצה כיון דענין מחיצה הוא גם כן שמונע רגל רבים. ומה טעם לומר דלבטל מתורת רשות הרבים מהני הא דראוי כו' ולהחשב מחיצה לא מהני ראוי. האומנם כבודו כתב דכיון דראויין לנעול אינו דומה לדגלי מדבר על כן אינו רשות הרבים. סברא גרידא הוא וז. אך אין ראוי לזה מרשב"א כי דברי רשב"א ברורים בטעמם כנ"ל:

[שו"ת אבני נזר סי' רסח אות ה ורעג אות יח ורעו אות ו ורעה אות ט ורעט אות ו]

ה) מה שכתבתי לסגור הדלתות באיזה פעם. הטעם כי יש להסתפק אם דלת שאין נועלין בשום פעם אם נקרא דלת ונעל שאין עשוי להלוך בו פסול לחליצה. ובגמרא [יבמות קד ע"א]שאל על נעל דבי דינא הא אין עשוי להלוך בו. ומשני אי מסגי בי' שלוחא דבי דינא מי קפיד עלי' דיינא. ולדידן שאין הולכין כלל בנעלים כאלה צריך לומר משום שהמנהג שהיבם הולך בוארבע אמות על כן חשיב עשוי להלוך בו. ועל כן אם לא יסגרו הדלתות בשום פעם יש לומר דלא חשיב דלת כלל. אך אם יסגרו אותם בשום פעם יוכשרו כמו נעל שלנו לחליצה:

יח) סוף דבר לדינא אני במקומי עומד להתיר. וכן הסכים הגאון המובהק אבד"ק לובלין. כי הרה"ק שליט"א מקאצק [המתגורר בפילעוו] והרב מפילעוו שלחו אלי דבר העירובין והתרתיהם להם שיעשו דלתות עם צירים ראויים לנעל. ואמרתי פילעוו סמוך ללובלין ישאלו גם אותו. והסכים כמו שיראה כת"ר בתשובתו:

ו) ולענין מה שאינו ראוי מחמת הממשלה אמרתי דיש להתיר מחמת ג' טעמים והוכחה. טעם א' דמה שהנכרים לא ינחו לנעול חשיב כמו ארי' רביע עלה. דפשיטא להש"ס ריש פרק חלון (דף ע"ח ע"ב) דלא מבטל מתורת פתח. והוא הדין דאינו מבטל תורת דלתות. טעם ב' דראוי אצל הממשלה. ובודאי חצירו של נכרי ניתרת גם כן בדלתות ראויות לנעול. וכן מסתבר. דאינו מצוה שיהי' צריך דוקא ראוי אצל ישראל. טעם ג' דעל כל פנים ראוי לנעול על שעה קטנה. ובאותה שעה חשיב על כל פנים רשות היחיד. ממילא אף כשפתוח חשיב ראוי על שעה קטנה. וכל שעה ושעה ניתרת משום זה. והוכחה שהרי לדעת הפוסקים דבעי היכר ציר. והרא"ש מכללם שהוא בעצמו תיקן העירובין בצורת הפתח כמבואר בתשובותיו [כלל כ"א ס"ק ח'] וצוה להרוג את המוחה מדין זקן ממרא. והא טעם היכר ציר משום שיהי' ראוי לדלתות כמו שפרש"י. והרי דלתות שאינם ראויים לנעול אינו כלום. ובודאי גם בזמן הרא"ש לא היתה הממשלה מנחת לנעול הדלתות בלילה. ועוד דלא לשתמיט אחד מן הפוסקים המצריכין היכר ציר לומר דבמקום שלא נוכל לנעול דלתות מחמת הממשלה לא יועיל צורת הפתח. ואף הפוסקים דלא בעי היכר ציר. מכל מקום הא מצריכין על כל פנים שיהי' חזקה להעמיד דלתות של קשין כמבואר בגמרא ובחי' רשב"א עירובין כתיבת יד [ו ע"ב] דהיינו גם כן משום דבעינן ראוי לדלתות. אם כן איך מועיל צורת הפתח בזמן הזה. אלא ודאי חשיב ראוי לנעול. ועוד דכיון שעושין כעין פסי ביראות דיצאנו ידי דאורייתא. הבא להחמיר בדרבנן דלא חשיב ראוי לנעול עליו הראי' כדתנן במסכת ידים [פ"ד מ"ג]. וכהאי גוונא כתב הרב מלאדי בתשו' בענין קנים של צורת הפתח שאין נוגעין בכתלים:

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן רעח

ט) אך אשר התרתי בדלתות הראויות לנעול אף שהממשלה יר"ה לא תניח לנעול העיר לבטל רשות הרבים. מכל מקום חשיב ראוי לנעול מכמה טעמים. הא' שיכול לנעול על שעה מועטת שלא תקפיד הממשלה ובכל שעה חשיב ראוי לאותו שעה. הב' שהמדינה שייך להממשלה ומה שראוי אצל הממשלה חשיב ראוי. כי אינו מצוה שתהי' צריך דוקא ראוי אצל ישראלים. הג' כי יש לדמותו להא דעשה אשירה סולם. ומבעיא להש"ס [עח ע"ב] דפתחא הוא וארי' רביע עלה ומשמע שהספק אם האיסור חשיב ארי' ופתחא הוא. או לא. ומכל מקום בארי' ממש פשוט שפתח הוא, והוא הדין מה שנכרים לא יניחו:

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן רעט

ו) גם לקבוע זמן לסוגרם פעם אחת בכל שבוע או בכל חודש. אף אם יהי' הסגירה על זמן קצר מאוד סגי. ואין צריך לסוגרם בפעם אחת מכל צידי העיר רק אפילו פעם זו ופעם זו:

תוס' פסחים 10. ד"ה תוחב (במש"כ דסגי בראויות לנעול)

תוספות מסכת פסחים דף 10 עמוד א

תוחב לו בצמרו - וא"ת והא בעי כלי שרת כדילפינן בפ' דם חטאת (זבחים דף צז:): ויקח את המאכלת ויש לומר שהקדישום השתא משמע בשמעתין דיש איסור רשות הרבים בירושלים וקשה דאמרין בפ' קמא דעירובין (דף ו:): ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עלי' משום רשות הרבים ולא דוקא ננעלות אלא ראויות לנעול כדמסיק התם ותירץ ר"י דהכא לאחר שנפרצו בה פרצות וכי האי גוונא משני בפרק בתרא דעירובין (דף קא.). אמילתא אחרית.

[ראב"ן סוף סי' שמט בא"ד ועוד שיש להם שיערים]

ועוד שיש להן **שיערים לעיירות וראויים לנעול**
בלילה, וכיון דראויין לנעול הרי הן כנעולין קלי
ואין חייבין עליהן משום רשות הרבים.
כדאמרין (עירובין ו ע"ב) ירושלים אילמלא
דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום
רשות הרבים, לפי שהיתה רשות הרבים שלה
ט"ז אמה רחב והיה בה דריסת הרגל של
ששים ריבוא ומהני לה נעילת שער דלא הויא
רשות הרבים.

רש"י קא. ד"ה חייבין

רש"י מסכת עירובין דף קא עמוד א

חייבין עליה - דעיר של רבים היא, שאוכלוסין הרבה באין לה, אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות - לאו רשות הרבים, שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה, וכיון דכרמלית לית לן למיגזר שלא יעמוד בה ויפתח ברשות היחיד דילמא מייתי ליה דאי נמי מייתי לגביה שבות בעלמא היא וגזירה לגזירה לא גזרינן.

תוס' ו: ד"ה והאמר רבא

עה"ש שמה: יד-יז, שסד:א, ד

ט"ז סי' שמה סק"ה

ט"ז אורח חיים סימן שמה

(ה) (פמ"ג) ואין דלתותיו נעולות. נראה דאם דלת א' נעול מבטל ג"כ ר"ה כיון דלא הוה מפולש:

מג"א סי' שסד סק"ב

מגן אברהם סימן שסד

ב (פמ"ג) (מחה"ש) ר"ה עצמה כו'. ומכל מקום כתב בשם רשב"א שאם יש דלת מצד א' הננעלת בליל' ומונעת הרבים מלעבור אין זה ר"ה דאינו מסור לרבים בכל עת וסגי בצד השני בלחי או קורה עכ"ל וכ"מ בתוס' ד' ו' ע"ב בשם ר"י ע"ש בד"ה והאמר רבה וכו' אבל לפרש"י בעי' ב' דלתות ודלת לא חשוב כמחיצ' גמור' ולכן בעי' ברביעית נמי דלת וכ"מ ברי"ף ורא"ש עמ"ש ססי' שמ"ו:

ב"ח סי' שסד ד"ה ומ"ש בשם הרמב"ם

ב"ח אורח חיים סימן שסד

ומ"ש בשם הרמב"ם דאין צריך לנעול בלילה וכו'. טעמו משום דבתר הכי קאמרינן איבעיא להו לחנניה אליבא דבית הלל דבמבואות המפולשין לרשות הרבים צריך דלת מכאן ולחי וקורה מכאן צריך לנעול או אין צריך לנעול ואסיקנא דצריך לפנות העפר כדי שיהא ראוי לנעול אף על פי שאין ננעלות וממילא ברשות הרבים גופה דבעינן דלת מכאן ודלת מכאן ושיהיו ננעלות לאו דוקא ננעלות אלא ראויין לינעל דהא לא שאני לן בין רשות הרבים גופה למבואות המפולשין לרשות הרבים אליבא דבית הלל אלא דבמבואות סגי בדלת אחד וברשות הרבים בעי' ב' דלתות אבל לענין ננעלות אין לחלק ביניהם וכיון דבמבואות סגי בראויין לינעל הכי נמי ברשות הרבים וכיון דהכי הוא לחנניה אליבא דבית הלל הכי נמי לדידן ברשות הרבים גופיה סגי בראויין לינעל דבהא לא פליג תנא קמא אדחנניה והרב המגיד כתב שהרמב"ם סובר שזו הסוגיא שאמרו לחנניה אליבא דבית הלל וכו' היה משום דנפקא מינה לדידן בהכשר רשות הרבים וכו' פירוש דלדידן דקיימא לן כדאמר רב דהלכה כתנא קמא לא נפקא לן מידי מהך סוגיא דנאמר לחנניה אליבא דבית הלל אבל לפע"ד נראה עיקר כדפרישית. ועוד הביא הרב המגיד ראייה לדעת הרמב"ם משערי נהרדעא שהיו סתומים [ב]עפר ואמר להו רב נחמן פנו העפר כדי שיהו ראויין לינעל ושערי רשות הרבים גמורה היו עד כאן לשונו וזו ראייה ברורה:

דלת אי בעי צוה"פ וצוה"פ במקום דלת

[חזו"א סי' יד אות א, ד, ה]

סימן יד

פתוח בטלה המחילה ואסור, שהרי אין לנו צדין המחילות אלא מה שאמרו חכמים, חולת מה שנתבאר עינו בגמ', אין ראוי לספק בו ולהחשיבו כלל וכלל, ובגמ' אמרו עירובין י"א ב' זורת הפתח שאמרו קנה מכאן כו', וכי תימא דלתות הוא פתח ממש ואין צריך לאשמנועינן, וקאמר דזורת הפתח מהני אף שאינו פתח ממש, ואין צריך לומר דלתות בלא זורת הפתח, זה אינו דעל

א) ראינו מתקנים את המבואות בדלתות, בלא זורת הפתח, במקומות שאי אפשר לעשות זורת הפתח מטעם פקידה העיר, ואת הדלתות נועלים פעם אחת ואח"כ פותחים אותם ועומדים תמיד פתוחים, ונראה דאין תיקון דלתות בלא זורת הפתח מועיל כלום, שדלת בלא זורת הפתח אינו עושה פתח, אלא אם הדלת נעול והוא כשאר מחילה, וזמן שהפתח

קעא

איש

עירובין סימן יד

חזון

פרוך במלאו פטר לי ממוזה ואף על גב דאיכא עמודי ברוח ד', מכל מקום פטור דלחזוק תקרה עבדי, וכל שכן עובי הכתלים דלא חשיבי שקפי, ומירך דמיירי בדאיכא דלת, ולכאורה מוכרח מזה דלת בלא מוזות חייב במוזה, אמנם זה אינו שהרי זהאי פתחא דאקרנתא פריך בגמ' והא לית לי פלימין ומשני אעדי פלימין, הרי דבעינן פלימין, ודלת מאן דכר שמי', אלא נראה כונת הפרישה דהיי דאיכא דלת הרי נעשו ראשי הכתלים לשם פלימין, ואף שאין הפלימין ניכרין מפני שהן שוין בצנין כל הכותל, מכל מקום חשיב פלימין, ומיירי גם כן בדאיכא סף העליון, ולפי האמור מבואר מדברי הפרישה גם כן דלת בלא מוזות פטור ממוזה, ועל כרחך מוכרח כן שהרי סימו שחס אין לו אלא פנים אחד בצד שמאל פטור, אף דאיכא דלת, וכל שכן לדעת הרמב"ם דלעולם אין חיוב מוזות בלא דלת, דהיא דאין לו פנים אחד על כרחך מיירי בדאיכא דלת ואפי' הכי פטור ממוזה, ועיקר פירוש הרא"ש והטור בזה דפתחא דאקרנתא נע"ג מאי שגא מוזות ממוחלות שבת דהניח קנה על גבי כתלים לא חשיב זורת הפתח, דחס לא כן כל קורה הוא זורת הפתח, ומיהו לפי' הפרישה ניחא דהכא נעשו מתחלה לכך, ודעת שאר פוסקים שפי' דאקרנתא בקרן זיית, מוכרח דדוקא בפתח קרן זיית חשיב ראש הכותל כפנים שהרי הכותל סותם גם באתו רוח של הפתח והוי כהעמיד פלימין צאלכסון כזה ^{מ"ד} דחשיב פלימין אבל אם הפתח ממלא כל הרוח לא חשיבי ראשי הכתלים פלימין שאין פלימין אלא הסותמין את החלל מכאן ומכאן.

והני דלתות דעבדי לרשות הרבים [שאמרו עירובין ו' א' ב'] לא משום מחילה הוא, אלא בדאית בהו זורת הפתח מיירי

וקירוי כלפי פנים והלכך פתח נעול בלחוד [שאין קורה לפתח מארבעה, והוא הדין דהוי מצי לאוקמי בקירוי כלפי חוץ או שכלו מקורה אלא שאין בכל עובי חלל הפתח ארבעה אלא דסתם פתח רחבו ארבעה, כן פרש"י] אין רא' מכאן דלת לא חשיב מחילה בזמן שהוא פתוח, מדלא מפסיק הדלת בפני הקורה בזמן שהפתח פתוח, כי היכי דמפסיק בזמן שהפתח נעול, דיש לומר דאף על גב דחשיב מחילה דאורייתא מכל מקום לא החמירו חכמים בתוך הפתח שלא יועיל לו הקורה, כי היכי דלא החמירו בקירוי כלפי חוץ אף בפתח נעול, אף על גב דאין מבוי יתיר בלחי וקורה אלא חס כן ארכו יותר על רחבו ופתח ופתח פתוחין לחוכו, והכא אין הדלת מפסקת וחשיב הכל כמבוי אחד, כמו כן יש לומר דבפתח מארבעה אף על גב דבפתח נעול החמירו דהדלת מפסיק, מכל מקום בפתח פתוח הקילו, וכן למאי דמוקים לה רב אשי בב' קורות שאין ביניהם ג' טפחים והדלת מפסיק ביניהן שפיר יש לחלק בין פתח פתוח לפתח נעול, אף אי נימא דפתח פתוח חשיב גם כן מחילה דאורייתא.

ד) ולכאורה יש להביא עוד רא' דלת בלא זורת הפתח לא מהני מהא דעירובין ה' א' דמוכיח דאריך מבוי לא סגי בארבעה טפחים דבארבעה טפחים לא משכחת לי' חצרות פתוחין לחוכו, ופרש"י שהרי אין פתח פתוח מארבעה טפחים ואיה מקום הפלימין כו' עיי"ש פרש"י, ואם איתא משכחת לי' בדלתות דלא בעי פלימין.

ה) אמנם העומד לנגדנו דברי הפרישה ביו"ד סי' רפ"ו שהק' דברי הטור אהדדי שכ' בפתח הממלא את כל המזרח מצפון לדרום ולית לי' מוזות, דחייב במוזה דראשי הכותל חשיב מוזות, ואילו באכסדרה שיש לה ג' מחילות ורוח רביעית

דהוא משום נוי, ובחיי הריטוב"א משמע דכיון דעביד ליה דלתות זרות הפתח הוא נוי לדלתות, ואין ללמוד מדבריהם שיועילו בעלמא דלתות בלא זרות הפתח, למהשב מחינה, דש"ה דללתות אין אלא לנניעות, וכן ממש"כ דללתות חשיב מחינה מעליהא היינו נמי דלתות בצורת הפתח, ואף על גב דלרב לא מהני זרות הפתח ביתר מעשר ודלתות מהני, היינו נמי דלתות בצורת הפתח אבל דלתות בלא זרות הפתח חשיב פתחי שימא.

ז) מנחות ז"ג פתחי שימא פטורין מן המזוזה דלית להו שקפי ודלית להו תקרה פרש"י אבן נכנס ואבן יוצא, לכאורה נראה דלהני פוסקים דמחייבי במזוזה לפתח שאין לו אלא פנים אחד צימין, לא גרע אבן נכנס ואבן יוצא מלית ליה כלל, ואף על גב דלענין שבת דאמר עירובין י"א דפתחי שימא לא חשיב פתח, אין חילוק בין חסר ליה של ימין או של שמאל ולא חשיב פתח, מכל מקום מזוזה שאני דלא חשיב פתח אלא מזוזה ולא פטורין פתחי שימא אלא משום דאין לו מזוזה, ושפיר מרבינן לחייבו במזוזה בפנים אחד, מיהו ז"ע מנ"ל דבעינן תקרה נהי דלא חשיב פתח בלא תקרה הלא פנים אחד נמי הוי פתחי שימא ואפי' הכי חייב במזוזה ובמעדני יו"ט כ' בשם הרב מרדכי יפה דילפינן מפתח מנרים, ולכאורה נראה דבאמת בעינן פתח במזוזה וילפינן משערין ובלא שקפי פטור משום דלא חשיב פתח, ואפי' הכי מחייבין באין לו אלא פנים אחד דרבי צ"י קרא, ולפי זה יש לומר דלענין שבת נמי חשיב פתח בפנים אחד, וזה דעת מהרש"ש שהביא המרדכי פ"ק דעירובין דקנה על גביו אין

וכמש"כ תו' עירובין כ"ב א' ד"ה והאן אלא דלתו רביס ומבטלי מחינהא ועל זה מהני דלתות ננעלות כלילה או ראיות לנעול דמבטלי בקיעת רביס ולא חשיבי רק כרמלית, ושוב מהני זרות הפתח למהשב רשות היחיד, מיהו נראה דאין הדלתות עושין כרמלית אלא דאין רשות הרביס תוך רשות היחיד אף על גב דיש בתוכו סרטיית ופלטיות גדולות וכשזוקעין תוך פרטות החומה מבטלי המחיצות אבל הדלתות מאלמי כח המחיצות ונעשה רשות היחיד תוכו אבל בלא זרות הפתח שאין כאן מחיצות לא יועילו הדלתות כלום שחוכו רשות הרביס כיון שיש בתוכו סרטיית גדולות כשיעור רשות הרביס, וכן נראה עיקר לדינא שאין דלתות בלא זרות הפתח מהני כלום.

ו) עירובין ב' ב' / חוד"ה אלא, אבל לא תהני ליה דלתות לא פריך דפשיטא הואיל ואית ליה דלתות והן ננעלות דהויא כמחיצה מעליהא, ראונו לומר דקשה בהא דמשני מידי הוא טעמא אלא לרב כו' ואמר ליה צריך למעט כו' אכתי תקשי דהא מודה רב דדלתות מהני אפי' לרשות הרביס וכדאמר לקמן ו' ב' ואי מפתחו של היכל יליף לא תהני ליה דלתות ליתר מיהו דהא היכל דלתות הוי ליה ואפי' הכי עשר ותו לא, ולזה פירשו דזה פשיטא דהוי מחיצה מעליהא, ואף על גב דחשיבין להו מחיצה אפי' כשהדלתות פתוחות, מכל מקום זרות הפתח ודלתות חשיב ודאי מחינה, ומש"כ ולא שייך למפרך דליבעי זרות הפתח דזרות הפתח לא הוי אלא משום נוי, ראונו לומר נהי דללתות לנניעות בעלמא הוא דעבידן אכתי זרות הפתח למה ליה ועל זה כתבו

מאירי (בית הבחירה) נט. ד"ה כבר

בית הבחירה (מאירי) מסכת עירובין דף נט עמוד א

כבר ביארנו שמשנתנו לא נאמרה אלא בשאין בעיר זו רה"ר אבל בשיש שם רה"ר יש בה דין אחר והוא ששאלו בסוגיא זו עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה"ר עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה ואתה צריך לפרשה בעיר שפתוחה בכניסה ויציאה אבל אין בה דלתות שאם היו שם דלתות היאך אמר עליה עושה לחי וקורה ומי גרעי דלתות מצורת פתח אלא משנתנו מתבארת בדלתות ננעלות כמו שביארנו וזו בלא דלתות כלל ועל זו אמר עושה לחי וכו' ופי' רה"ר עוברת בתוכה של שש עשרה אמה רוחב וי"מ אע"פ שאין שם [שש] עשרה הואיל ופתוחות משני ראשיהן לסרטיא ופלטיא על הדרך שביארנו חלוקות אלו בפרק ראשון מזאת המסכתא ובפרק ראשון של שבת ואמר עושה לחי מכאן ומכאן או קורה מכאן ומכאן ונושא ונותן בכלה ואין גורסין כאן באמצע שהרי בכלה נושאין ונותנין ובשני בתים בשני צדי רה"ר הוא שגורסי' באמצע והעלינו את השמועה לדעת ר' יהודה שסובר שרה"ר מתערבת בכך כמו שאמר מי שיש לו שני בתים וכו' וכשעשה שם לחיים או קורות לדעתו נעשה כאלו היו שם דלתות שהיא כחצר אחת ואנו כבר פסקנו בפרק ראשון שרה"ר אינה מתערבת אלא בדלתות וא"כ כל שאין לה דלתות אין לה תקון אחר שיש בה רה"ר הא אם יש בה דלתות ננעלות כלילה על הדרך שביארנו בפרק ראשון הואיל ורה"ר שבה ראויה להתערב הרי חזרה העיר כמבוי אחד ומערבין את כלה ביחד אחר שהיתה של יחיד על הדרך שביארנו במשנתנו בשאין בה רה"ר שמאחר שרה"ר שבה ראוי להתערב הרי דינו בזו שאין בה רה"ר לערב כלה כאחד בשתוף אלא שבחצרות אנו צריכים לערב אחת אחת כמו שביארנו במשנה:

שו"ת רע"א החדשות סי' ו'

שו"ת רבי עקיבא איגר החדשות סימן י

לק"ק זלאטווע.

מה דהקשה רפ"מ בב"מ כ"ד ע"ב ופירש"י ד"ה אימא מישראל נפל לפיכך חייב להכריז ולא אמרין ינוח כדאמרין לעיל בר"נ לרבנן עכ"ל דמאי בעי רש"י בזה הא השתא קיימין דהלכה כרשב"א לפחות בר"נ ולדידך הוי שלו לגמרי עכ"ל.

לכאורה תמוה וגם אנכי עמדתי בזה ועוד תמהתי ממה דאמרין ש"מ אין הלכ' כרשב"א אפילו בר"כ א"כ ע"כ מדקאמר זיל אכרוז היינו דלרבנן חייב אפי' להכריז וע"כ מתני' דמכשירי' מיירי בטמון או דרשב"א מיירי רק בר"נ א"כ מניין לנו לומר דלפום דחייית הש"ס נשתנה הדין דלרבנן אינו חייב להכריז רק יניח. ונ"ל בהקדם דברי תוס' ד"ה כי קאמר רשב"א בר"נ וא"צ מת צריך לטעם מפני שהבעלים מתיישיש ות"ל דיש לתלו' דמנכרי נפל, וי"ל דאצטרך דאפי' יודע וודאי דמישראל נפל וכו' ולכאור' דבריהם תמוהים מאוד מדהקשו בפשיטו' דת"ל דתלינן דמנכרי נפל ע"כ דפסיקא להו לדינא כך דבכה"ג יש לילך בתר רוב כמו בכל דוכתא ואף בממון כיון דליכא חזקת ממון נגדו וכמ"ש תוס' ב"ב כ"ג ע"ב ד"ה חוץ לנ' אמה, ומעתה לפ"ז הלא כמו כן יקשה באיבעי דהש"ס מי פליגי רבנן עלי' אפילו בר"נ הא האריך אפשר דיהא פליגי וס"ל דלא מייאשי' הא מ"מ נתל' דמנכרי נפל ונצטרך ג"כ לומר דהאיבעי היכי דידוע דמישראל נפל דדלמ' ס"ל לרבנן דלא הוי יאוש דהבעלי' סבורים דדלמא המוצ' הא ישראל ואף דהדין דהמוצ' הא תולה דמנכרי נפל מ"מ סברי הבעלים שיחקרו מי המוצא ויבררו בסימן דמהם נפל וכמו דצ"ל לפי שינוי' דהש"ס דלרבנן הדין דיניח וא"ל להכריז ע"כ הסברא הא דאינו מתיישיש דסומך שיחקרו להמוצא אף שלא יכריזו, ובהיות שכן תמוה לכאורה דמאי דייק הש"ס ממתני' דמכשירי' דמוזדו רבנן בר"נ דלמא טעמא דמתני' דתלינן דמנכרי נפל אבל היכא דידוע דמישראל נפל דמזה מיירי האיבעי י"ל דפליגי אפי' בר"נ וכמו כן קשה לרבנן אמאי יניח ולא יכריז כיון דידעי' דמישראל נפל וס"ל לרבנן דלא הוי יאוש בעלי' א"כ אמאי לא יצטרך להכריז אע"כ דרבנן מיירי דלא ידעי' ממי נפל ולגבי הכרזה סמכ' דמנכרי נפל הרי מבורר דלרבנן לא תלינן בר"נ דמנכרי נפל וע"כ הטעם דתקנתא דרבנן היא דלא למיזל בזה בתר רוב וכמ"ש תוס' ב"ב שם אם כן כיון דמוכח כן בבירור לרבנן מאין פסיקא להו להקשות לרשב"א דת"ל דתלינן דמנכרי נפל דלמא גם רשב"א ס"ל בזה כרבנן דלולי סברת יאוש לא היינו תולים דמנכרי נפל כמו לרבנן והוא לכאורה תמוה עצומה ובהכרח לדחוק דס"ל לתוס' דתליא זה בזה דלרבנן/דלרבנן/דמחמרי לענין יאוש דאף דהוי ר"נ לא מייאשי' הבעלים לתלות שימצא אותו נכרי מחמרי ג"כ דאנן לא תלינן דמנכרי נפל אבל רשב"א דמיקל לענין יאוש דהבעלים מייאשיש ומימר אמר דא' מן הרוב ימצאנו ה"נ יש להקל שהמוצא יתלה דמנכרי נפל ועדיין צלע"ג.

ומעתה נ"ל לומר דרש"י ס"ל לקושטא דמלתא כדברינו דאם לרבנן לא תלינן דמנכרי נפל ה"נ לרשב"א דלענין זה לא פליגי דפלוגתייהו רק לענין יאוש ולזה היה קשה לרש"י כיון דהש"ס בעי לדחות דהלכה כרשב"א בר"נ דמשמע דפלוגתיי' בר"נ וממילא מוכח מרבנן דלא תלינן בר"נ דמנכרי נפל וה"נ ס"ל לרשב"א אלא דס"ל דזכה בו מדין יאוש בעלים א"כ למאי צ"ל ישראל סכרו ליה הא בישראל סכרו לחוד סני דמשום זה לא הוי יאוש ולזה נזהר רש"י לתרץ זה באופן זה דהש"ס בעי לומר אף להך אוקימתא דגם לרבנן אין צריך להכריז דלענין חיוב הכרזה סומכינן לתלות דמנכרי נפל מ"ה הוצרך למנקט ישראל סכרו לה דבלא"ה לא הי' חייב להכריז רק יניח כנלע"ד ברור בעז"ה:

שו"ת רבי עקיבא איגר תשובות חדשות (דפוס ירושלים) אורח חיים סימן 1

שלום וברכה לכבוד ידידי הרב המאה"ג מו"ה יוסף נ"י. ע"ד ספיקתו דמר במבואות שלנו אם יש לסמוך על דלתות ראויות לנעול.

לע"ד הדבר פשוט דמהני כיון דחזינן דלחנני' דצה"פ לא מהני ודלת ראויה לנעול מהני, א"כ לדידן דקיי"ל כת"ק דצורת הפתח מהני מכ"ש דמהני דרא"ל =דלת ראויה לנעול.= ב. ומ"ש מעכ"ת נ"י דלדעת ר"י צ"ל דסבירא לי' דלדידן יש לנו רשות הרבים, וא"כ באמת לא מהני צורת הפתח, נפלאתי על כבודו נ"י דמה בכך דהוי כמבואות המפולשים לרשות הרבים, הא מבואר בסוגי' דאפילו לחנניה מהני דרא"ל, גם הא בדרכי משה כתב דר"י סובר דבעינן דלתות נעולות אפילו בזמן הזה דלית לן רשות הרבים גמורה, הרי דס"ל להדרכי משה דאפשר דהר"י יסבור דלית לן רשות הרבים גמורה.

תו כתב מעכ"ת נ"י דר"י אזיל לשיטתי' דס"ל דצורת הפתח עדיף מדרא"ל כדמוכח מדברי תוס' שכ' דבב' מחיצות לרבנן לא מהני דרא"ל, ואלו בדף כ"ב כתבו דצורת הפתח מהני, גם בזה נפלאתי על כבודו נ"י איך עלה על דעתו הגדולה לומר כן דצורת הפתח עדיף, הא חזינן דלחנני' צורת הפתח לא מהני ודרא"ל מהני, גם כפי הבנתו בתוס' דבב' מחיצות לרבנן ברשות הרבים גמורה מהניצורת הפתח, א"כ ה"נ מהני לר"י היכי דאיכא שם ד' מחיצות אף דדרך הרבים מפסיקתו מ"מ צורת הפתח מהני, דהא לרבנן בב' מחיצות כמו לר"י בד' מחיצות כמ"ש תוס' /עירובין/ דף ו"ו ו"ו, א"כ ע"כ בירושלים לא היה צורת הפתח מדאמרין אלמלא דלתותיהם נעולות, ואיך כתבו דהיה לירושלים צורת הפתח, אלא ודאי כוונת תוס' בפשוטו, דודאי ברשות הרבים גמורה כגון ב' מחיצות לרבנן, וכן בירושלים לר' יהוד' ולר' יוחנן לא מהני צורת הפתח, אלא דהש"ס מדמי כיון דבפסי ביראות לרבנן אינו מזיק במה שדרך הרבים מפסיקתו היכי דליכא אלא י"ג אמות ושליש, ה"נ היכי דאיכא צורת הפתח כיון דהיכי דסגי בצורת הפתח כמו במבוי ובכלאים מהני אף ברחב הרבה, א"כ הכי נמי ברשות הרבים יהא מהני לענין דלא יזיק דרך הרבים מפסיקתו ויהיה צורת הפתח, ומכ"ש דרא"ל ברוחב ט"ז אמות כמו בפסי ביראות היכי דהוי יג"א ושליש, וברור בעזה".

ובין כך ובין כך, בפשוטו דברי הר"י תמוהים דהא מבואר בסוגיין דמהני צורת הפתח לת"ק ודרא"ל לחנני', והאיך הצריך הר"י דלתות נעולות, גם יש לעיין בכוונת הדרכי משה ס"ק א' שאחרי הכרעתו כהרמב"ם דברשות הרבים גמורה מהני דרא"ל העתיק דברי הר"י, והו"ל להעתיקו מקודם גבי דינא דמבוי מפולש לרשות הרבים. ולזה נלע"ד ברור דודאי גם הר"י ס"ל דמבוי המפולש לרשות הרבים מהני או צורת הפתח כדעת הרמב"ם, או דרא"ל כדעת הרשב"א כמבואר להדיא בסוגיין אלא דכוונתו בכרכים שרחבים יותר מי"ג אמות ושליש דבזה במפולשים לרשות הרבים הויין כרשות הרבים ממש כמ"ש הרא"ש בשם הר"י, בזה הצריך דלתות נעולות אף דלית לן רשות הרבים גמורה, והר"ם היקל כיון דלית לן רשות הרבים גמורה לא חמיר ממפולש צידו א' לסרטיא דאף לחנני' מהני צורת הפתח, ולזה שפיר העתיק הדרכי משה דברי הר"י בכאן כיון דמייירי ברשות הרבים עצמו, ולפ"ז לדין דחזינן דהלכה רווחת בישראל דאף ברחבי הרבה עושים צורת הפתח, וע"כ דקיי"ל כהר"ם, ממילא מכ"ש דמהני דר"ל כנלע"ד בעזה".

אבני נזר סי' ערב אות יט

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן רעב

יט) ומה שכתב עוד שבתשובה הקודמת נסתפק אם דלתות בעי צורת הפתח אלא דברשות הרבים לא מהני צורת הפתח לבד ובעי גם כן דלתות. ומכל מקום דלתות לבד אפשר אינו מועיל. הסכמת הספר פתח הבית ושמעתי שגם בשאלות תשובות ברית אברהם דדלתות לבד מתירין, וכן דעת החתם סופר [או"ח תשובה צ']. שגם ראוי לצורת הפתח מועיל. כל שכן ראוי לנעילת הדלתות לבד. ולדידי מוכח גם כן מהתוספות שהקשו (בדף ו' ע"ב) מה מקשה הש"ס מר' יוחנן הא ר' יוחנן כר' יהודה סבירא לי' דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ופליגי רבנן עלי'. ותירצו דמדמי שתי מחיצות לרבנן כמו שם ארבע מחיצות לר' יהודה. ואי בעי צורת הפתח גם כן. הא מפורש בתוספות (דף כ"ב ע"א) דלרבנן רבים לא מבטלי צורת הפתח. אף שאין היתר משום הפסין שמכאן ומכאן שיש ביניהם יותר מי"ג ושליש. וע"כ דחנניה מתיר דלתות בלא צורת הפתח. ודלתות שאין ננעלות אין יכולין רבים לבטל לר' יהודה כמו לרבנן כיון דאחר שינעלו לא יהי' רבים בוקעין. וטעמא דר' יוחנן דאמר אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה. דכיון דעכשיו רשות הרבים לא שבקי' מה שהא עכשיו וניזיל בתר מה שראוי לאחר זמן. וטעם הזה גם לרבנן. ועל כן תי' התוס' (דף כ"ב ע"א) רק משום שהי' לירושלים צורת הפתח לא הי' לרבים דבקעי לבטל המחיצה ולא בפשיטות שלא הי' לרבים דבקעי לבטל הדלתות. אלא דבדלתות אין ענין ביטול בקיעת הרבים ודו"ק:

ביאור הלכה סי' שסב ס"י ד"ה כשכל

ביאור הלכה סימן שסב

* כשכל הרוחות ע"י צוה"פ - הפמ"ג נסתפק בסימן שס"ג בצוה"פ של ד' קונדסין אי הוי מחיצה ד"ת ולחייב הזורק בו מר"ה או דצוה"פ מהני רק להתיר כרמלית או פרצה יותר מעשר דמן התורה הוי מחיצה משו"ה מהני צוה"פ ע"ש [ומה שהביא קצת ראייה מסימן תר"ל ס"ו גבי סוכה חפשתי בראשונים ולא מצאתי לאחד מהן שיכתוב דמיירי שהניח קנים על הקונדסין] והנה מדברי התוספות דעירובין דף י"א ד"ה אילימא וכן ברא"ש ורשב"א שהקשו דאמאי הוצרכו לעשות פס ביראות להתיר להשקות לבהמת עולי רגלים יעשו ד' קונדסין וקנה על גביהן דהוי צוה"פ והרי שם הפסי ביראות אף בר"ה הוא כדאיתא בדף כ' בגמרא ע"ש ואפ"ה מותר לדידהו ע"י צוה"פ דד' קונדסין לטלטל מן הבור לשם הרי מדאורייתא נעשה רה"י אמנם לתירוצא דריצב"א שם בתוספות דהגמ' לא מיירי כ"א בשיש לו שתי מחיצות כהלכתן וכן הסכים שם הריטב"א לתירוץ זה ע"ש א"כ לא מוכח מידי ומכ"ש לפירוש ר"ח דמיירי הא דארבע קונדסין שהיו קנים ביניהן פחות פחות מג' טפחים בין זה לזה כדי שתהיה מחיצה בודאי מוכח להדיא דע"י קונדסין גרידא לא הוי מחיצה וכן בריטב"א הביא פירוש זה בשם רבו ע"ש וכן מוכח ברי"ף בשם רב האי גאון שמפרש כן [מדכתב שם על צוה"פ שעשאו מן הצד דהיינו שעשאו להצורת פתח בקרן זווית ומשום דפתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי והרי בש"ס הובא מימרא זו על ההיא דד' קונדסין אלמא שהיה סתום כמחיצה עד אותו מקום] וכמו שכתב בחידושי הרשב"א שהרי"ף הולך בשיטת ר"ח וכן הרמב"ם שהעתיק כדברי הרי"ף בענין מן הצד מוכח ג"כ דמפרש כפירוש ר"ח ולכל הני עכ"פ אין שום מקור דיהיה מחיצה מדאורייתא ע"י ד' קונדסין גרידא ואדרבה משמע לכאורה להיפוך מדהצריכו שיהיו קנים ביניהן [אלא שאפשר קצת לדחות דהוא מדרבנן בעלמא] ולפלא על הרב פמ"ג שלא העיר מכל זה. ודע דכ"ז דוקא בארבע קונדסין שאין מחיצה ביניהן רק קנה מלמעלה על גביהן אבל אם יש שתי מחיצות שלימות בשתי רוחות ובשאר שתי הרוחות או אפילו באחת עשה כמין צורת הפתח משמע דלכו"ע נעשה רה"י ע"ז וראיה והא דקי"ל דמבוי שמפולש לר"ה עושה צוה"פ מצד אחד ולחי וקורה מצד אחר וכמו שכתב הרה"מ והובא במ"א סקי"ז:

שו"ע הרב סי' שסד ס"ד בהג"ה

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שסד

סעיף ד

(אע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונדסין רשות היחיד גמורה היא מן התורה אפילו עשה כן באמצע רשות הרבים גמורה כמו שנתבאר בסי' שס"ב אעפ"כ מדברי סופרים אין צורת פתח מועלת לרשות הרבים גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רשות הרבים שנתבאר בסי' שמ"ה אלא) הבא להכשיר רשות הרבים להתיר בה הטלטול צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן והוא שננעלות בלילה שנעילת הדלתות עושה אותה כחצר אחת של רבים ומערבין את כולה על דרך שיתבאר בסי' שצ"ב ושוב אין מבוארת צריכין שום תיקון. ויש אומרים שא"צ שיהיו נעולות בלילה רק שיהיו ראיות לינעל שאם משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקן שיהיו ראיות לינעל ויש להחמיר כסברא הראשונה אף על פי שהעיקר כסברא האחרונה. וכבר נתבאר בסי' שמ"ה שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה:

פמ"ג מ"ז ריש סי' שסג ד"ה צוה"פ

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן שסג

צורת הפתח מבואר דינו בשס"ב סעיף י' וכאן סכ"ו ומשמע אפי' עשה מעצי אשירה כשר דא"צ שיעור כלחי ומה שצריך לקבל דלת קש ואפר אין ראוי לכך מ"מ שרי עתו"ש אות ט' הביא ד"ה בסולם של אשירה וא"ה יבואר לקמן. ועתו"ש בסי' שס"ב אות כ"ה אי צריך ד"ט בצוה"פ ויבואר אי"ה בט"ז אות י"ט: ודע שאני מסופק בצ"ה אי הוי מחיצה ד"ת ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם צ"ה, או צ"ה מהני להתיר כרמלית ופרצה יותר מעשר דמן התורה הוי מחיצה מש"ה מהני צ"ה, ועסי' תר"ל ס"ב וס"ג משמע צ"ה לחוד לא מהני לסוכה, ובס"ו נעץ ד' קונדיסים משמע אף דהניח למעלה קנה עליהם דלא מהני, ועמ"א אות ט' כל מן התורה הוי מחיצה בסוכה מהני

כו' ש"מ לכאורה צ"ה לא מהני רק בכרמלית וכדומה הא למהוי רה"י גמור ע"י צה"פ לא וצ"ע טובא: עסי' שני' במים לא עבדי פתחא י"ל צ"ה לא מהני שם כל שרחב יותר מג"ט ועסי' שס"א במ"א ד'. ועתו"ש כאן בצ"ה אי בעינן רחב ד"ט או אף פחות ואי"ה באות י"ט בט"ז יבואר עוד:

<http://www.haaretz.com/36-years-after-last-eruv-amsterdam-jews-can-venture-out-on-shabbat-1.243954>

ציץ אליעזר חי"ד סי' צ

בנידון תיקון עירובין בעיר אמשטרדם.
ב"ה, ד' דחנוכה תש"מ. ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד הרב הגאון מתון ומסיק וכו' מוהר"ר אריה ליב רלבג שליט"א. רב ומו"צ בק"קאמשטרדם אחדשכת"ר באהבה ובידידות.
בסוף שבוע שעבר נתקבל לידי לנכון קונטרסו הגדול והחשוב על אודות הצעת תיקון עירובין ע"ג הגשרים במח"ק, עברתי על פניהקונטרס ונהנתי מהעמקות והבקיאות שמראה בו.
ונענה להפצרתו הנני נותן בזה הסכמתי וסומך את שתי ידי על ההצעה שמציע לדרך תיקון העירובין בעירו ע"י דלת הראוי לנעולשנעשה ע"י ששה חוטין רחוקים כ"א מחבירו פחות מג' טפחים דכלבוד דמי, וימצאו בארגזים וכו', באשר אין לכם מוצא אחר טובממנו, וכפי שאנו מוזהרים ועומדים מפיהם של גדולי הפוסקים קמאי ובתראי למהר לתקן כל תיקון עירובין המוצא והנראה לוסמוכין בהלכה גם על צד הדוחק, באשר יש בזה משום אפרושי מאיסורא של מאות ואלפים יהודים שנכשלים ביודעין ובלא יודעיןבטלטול בשבת במקום שאין עירוב, וגוזרים שתיקה על המתנגדים לזה שעליהם רק לחוש לנפשם ולא למנוע אחרים מזה, ולדוגמאציין אחת מני הרבה לדברים המאלפים שכותב בזה הגאון אבני נזר ז"ל בחאו"ח סימן רס"ו, שעל היתר דחוק שנראה לו במוצע שסבתיקון עירובין, כתב אפ"ה, דהמתקש בזה ומונע מלהעמיד עירובין הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין עיי"ש. רק אחת אני מתפלל על כת"ר, על שלא נתן מקום בהרחבה ובהבלטה לדברי הגאון החתם סופר ז"ל בחאו"ח סי' פ"ט בהיתרובסמיכה על הגשרים כשלעצמם שישמשו כמחיצות כאשר המה גבוהים י' ורחבים יותר מארבע אמות, והגם דאין מחיצותיהם יורדים עד למטה במים מ"מ אמרינן גוד אסיק מחיצה ובקיעת דגים לא מבטלים גוד אחית, וכו' וגם יש להם עמודים שהם כפסיוסולא צריכים לגוד אחית וכו' וגם על הגשר למעלה יש מחיצות גבוהות עשרה והו"ל רה"י = רשות היחיד = למעלה וכו', ומה שרביםבוקעים על הגשר, מה בכך הא קיי"ל כרבנן דר"י דלא אתי רבים ומבטלים אפילו מחיצה וכו' וכל שיש תל המתלקט אינו דומה לדגלימדבר ולא אתו רבים ומבטלים אפי' מחיצה בידי שמים וכו', ומחיצה העשויה בידי אדם בין דניחא תשמישית' בין דלא ניחא לעולםלא אתו רבים ומבטלי מחיצה וכו', ומסיים בלשון: ומ"מ זכינן לדין דגשר שלנו שהוא רה"י גמור לא אתו רבים ומבטלים מחיצתאאע"פ דניחא תשמישית' דעשויה לכך מעיקרא וכו' יעו"ש באריכות דבריו הנפלאים בזה. וכת"ר מציינו רק בהבלעה ובקצרה ובכלאחריד בתחילת דבריו, כאילו ח"ו אין חשיבות להסמך עליו, ובסיכום צדדי ההיתר שבסוף דבריו אינו מזכירו כלל ולא מצד ההיתר שישנומשום הני גשרים, וזה תימא גדולה עליו, הא עשרות פוסקים הזכירו והשתמשו בהיתרו זה של החתם סופר ז"ל ושמו אותו עטרהלראשם, החרו והחזיקו אחריו, קראו לו קילוס, ואף הרחיבו את דבר היתרו להקל בכמה דברים ונקודות עוד ביותר ממנו, בכיוונימומישורים הלכתיים שונים, ותורת רבינו משה סופר משמש להם בית אב לחידושיהם, יעוין בקובצי נועם כרכים א' ג' ו' מה שקבצוויטטו לעשרות ספרי פוסקים בזה (ובכלל ימצא שם כת"ר הרבה סיוע לדבריו בנוגע לרה"ר = לרשות הרבים = בזה"ז ועוד כדעו"ש), ועד אחרן מ"ש הגרא"א פרייס בירחון הפרדס טבת תשי"א בביסוס וחיזוק דברי יסודותיו של החתם סופר והסרת השגות ספר אמרייושר עליו בטוב טעם ודעת, וזאת הלכה העלה, כי מצד הדין אין שום חשש על הגשרים שלנו ואינם צריכים שום תיקון מעיקראדינא יעו"ש בדבריו היקרים.
וא"כ לדעתי היסוד להיתר תיקון עירובין צריך לשמש בעיקרו דברי החתם סופר בהיתר הגשרים, ואח"כ מסביב לו לגבב יתר צדדיההיתר שכותב ומציע בדבריו אשר כל אחד מהם בפ"ע יש בו כמה עקולי ופשוירי, ורק בהצטרפם

יחד יוצא ההיתר מבוסס, ובמיוחד כאשר יתיצבו מסביב לדברי היסוד של הח"ס ז"ל ורבים דעימיה בהיתר הגשרים כשלעצמם, וכן ממעל להם דברי מרובי הפוסקים דקסברי רבנן באמבויה דספרי שאין דין רה"ר בזה"ז.

אוסף לציין גם לדברי ספר עמק יהושע אחרון, שמודפס שם קונטרס מכת"ק של הגאון בעל תורת חסד ז"ל מלובלין בענין היתרהדלתות, ומתיר שם ברה"ר בדלתות הראויות לנעול, וכמו"כ מבאר שנקרא דלת הראוי לנעול אפילו כשהדבר ברור שהמושלים לאיתנו רשות לנעול את הרה"ר, ויסוד התירו בדלתות הראוי לנעול הוא מכח ס"ס =ספק ספיקא=, שמא הלכה כהרמב"ם דמהני דלתהראוי לנעול אפילו ברה"ר גמורה, והספק הב' שמא הלכה כהפוסקים דאין לנו רה"ר בזה"ז, והוי ספק ספיקא בדאורייתא וספק אחדבאיסור דרבנן יעו"ש.

ועוין גם בשו"ת האלף לך שלמה להגרש"ק ז"ל ח"א סי' קפ"ה שכותב ג"כ בכיוון האמור ומתיר ביתרה מזאת אפילו כשיש עיכוב מצדאיסור שבת ומחוסר מעשה ע"ש.

וגם לרבות בספר שו"ת חדות יעקב חאו"ח סימן ס"ה, דדבר היתרו בנידונו שם הוא ג"כ על כגון ההצעה בנידונו, שיעשה קנה מכאןקנה מכאן ובצד אחד יהיה ארגז קטן ובתוכו יהי' מונח חוט ברזל שיוכל למתחו על פני רוחב רה"ר והוי ראוי לנעול, וכותב להסתייעלהתירו בזה מדברי השו"ת אהל יעקב סי' ג' לגבי גשרים, ולא ס"ל לחלק ולומר דשם שאני שמחיצת המים מוכנת ועומדת וההפרעההיא מצד הגשר, ונוסף לזה סובר נמי זאת שם, דמה שימתחנו בשבת הוי רק תוספות מחיצה להתיר וש"י עיי"ש, וביותר פשוט ליהלהקל גם אפילו כשאי אפשר לפתחו משום איסור שבת [ונכנז' בשם הגרש"ק ז"ל] בספר שו"ת זכרון יהודה סי' צ"ה כדיעו"ש.

ומעין הפתיחה אשוב שנית לחזק ידי כת"ר למהר להחיש לבצע דבר תיקון העירובין כמוצע בקונטרסו, בהיות כי אי התיקון כלל מההמכשול גדול לרבים, באשר אי אפשר שלא יהיו נכשלים באיסור חילול שבת, כדברי האהל יעקב שם בתשובתו האמורה, כי אי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטניסופתם בידם וכו' כדברי הזירוז החותכים שמצינו שכותב בזה החתם סופר ז"ל בחאו"ח סי' צ"ט ע"ש, אשר על כן מצינו בשו"ת זכרוןיהודה שם שהשיב לשו"ב השואל שאלת תיקון העירובין מבלי שאלת רשות הרב מרא דאתרא בהביעו דאגה פן לא יהי' הרב בביתוונתעכב ח"ו תיקון העירובין, וזאת הגם שתשובתו היתה בגיבוב קולות בעשיית חבלים וכו' אשר כותב בעצמו שם שרבותינובתשובותיהם צועקים ע"ז, וכן הגם שאין יכולים לפתוח בשבת וכו', בהסתמכו להקל עכ"ז ובפרט בזה"ז כיון דרוב הפוס' סובריםדאין לנו בזה"ז רה"ר גמור כדיעו"ש, והיינו מפני דחובה עלינו לחפש בחורין וסדקין אחרי פתח היתר בסידור עירובין כדי להנצל מןחילול שבת ח"ו, כדברי שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח, וכן לגבב כל הקולות שאפשר להקל כדברי שו"ת נפש חיה סי' כ"ה עיי"ש, [ונכדאי לציין גם לדברי ספר נמוקי או"ח מהגאון ממונקטס ז"ל בסי' שצ"א ובמ"ש ע"ד חז"ל עירובין כ"א ע"ב בשעה שתיקן שלמהעירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, דהטעם נודע, יען כי הוא דבר שא"א ליזהר בלתי להוציא מפתח ביתו ע"ככשתיקן זאת הוא תיקון גדול לשמירת שבת ע"ש, וכמו"כ יעוין גם מ"ש עוד בסי' שצ"ד. ובמנהגיהם של האר"י ז"ל וכן הבעל בנייששכר ז"ל יעו"ש ואכמ"ל]. +כל הנאמר בפנים הוא רק בעקרונות הבעיות, אבל להוציא לפועל במקום המדובר יש מקודםלהתחקות היטב על הצד המציאותי, ואם לא יש עוד פירצות, באשר קמו מערערים על כך, באופן שתשובתי נושאת אופי מופשטתבלבד, ויש ללמוד ממנה רק בהדומה לזה ממש. + בברכה ובהוקרה אליעזר יהודא וולדינברג.

<http://www.yueruv.org/guidelines.cfm>